

ADP İrani əsassız iddialara son qoymağa çağırır

Hürriyyət

№13 (3256) 11 Aprel / 2023-cü il Həftədə 1 dəfə çıxır Qiyməti: 60 qəpik

ANA XƏBƏR

İrana xidmət edən daha 6 casus saxlanıldı

Azərbaycanda İrana bağlı qüvvələri kimlər himayə edir?

Ölkəmizdə "Kərimə" dövləti qurmaq istəyən Ruhullah Axundzadə vaxtından əvvəl azadlığa necə çıxıb?

Çin Fransanı ABŞ-a qarşı qoyur

5

Fakt

Yaşıllaşdırma idarəsində külli miqdarda yeyinti faktı

Baş direktor Həsət Əmrahovun "səhhətində yaranan problemlərə görə" vəzifədən azad edildiyi bildirilirdi, amma...

10

Gündəm

İran-Azərbaycan münasibətləri daha da gərginləşir

Məhəmməd Əsədullazadə: "Tehranın əsas planı Ermənistanı Azərbaycanla sülh müqaviləsinin imzalanmasından yayındırmaqdır"

8-9

Səhid

Ulu Naxçıvanın qeyrat təcəssümü

Bu vətənin hər qarışını canımı qurban edəcək qədər sevirəm. Azərbaycan adlı bu məmləkətin hər kəndi, hər şəhəri, dağı, aranı, yaylağı mənim üçün cənnətdir. Bir də bu məmləkətin bir Naxçıvanı var ki, sanki anadan ayrı düşən bir baladır. Mən o diyarı bir ana sevgisi ilə, bala bağlılığı ilə sevirəm. Heç görmədən sevdalanmışdım Naxçıvan adlı diyara. Sevgim şəhidlərimin vətən sevgisi qədər pak, təmiz idi. Elə şəhidlərimin sayəsində də ulu torpağı xəyalən qarış-qarış gəzmışdim. Ən böyük arzum idi o torpaqda şəhid adını elə şəhid adına layiq şəkildə anım. Çox şükür, 4 aprel 2023-cü ildə o arzuma çatdım.

11

Layihə

Ruhumun Şəhid məzarındakı əksi

Şəhid məzarları and yerimizdir. Müqəddəs qanları torpağa qarışan şəhidlərimizin cisimlərinin qarışdığı məzar yeri qəlbimizdəki şəhid məzarı ilə eynidir. Hər şəhid məzarını ziyarət edərkən qəlbimdən bir parçanı ziyarət etmiş kimi oluram. Bu ziyarətimin də asan olmayaacağını bilirdim. Mən Qazi ata və Şəhid oğul ilə şəkillərdəki məzar daşlarından doğmalaşmışdım. Mən qəhrəmanlarımla qəhrəmanlıqlarına valeh olmuşdum. İllərlə qəhrəman ata və oğulun məzarını ziyarət etməyi arzu etmişdim. Allah o ziyarətin ilkinə mənə ötən il iyul ayında qismət etmişdi. Bir ziyarətlə ürəyim dinclik tapmamışdı.

6

GÜNÜN NƏBZİ

Söhbət

"Sosial şəbəkələrdə daha çox vaxt keçirənlər ruhi xəstələrdir"

Abdulla Şıxlinski: "Azərbaycanda narkotik tacirləri insanların bədbəxtçilikləri üzərində pul qazanırlar"

15

Təhlil

Ərdoğanın seçki öncəsi ABŞ-a qarşı siyasi gedişləri

Rusiya, Türkiyə, Suriya və İranın xarici işlər nazirlərinin görüşü nə üçün təxirə salındı?

3

Baxış

Fazil Mustafaya hücumla bağlı çoxsaylı müəmma

Deputatın güllələnməsi haqda cəmiyyəti düşündürən suallara niyə aydınlıq gətirilmir?

7

Ölkə

Azərbaycanda ideoloji boşluq

Bizdə ideoloji iş daş əsri səviyyəsindədir

4

Baxış

"Bakıdan Naxçıvana göz həkimi göndərilsin"

Naxçıvan sakini Allahverdi Cəfərov: "Burada açıq alver gedir, sığorta ola-ola, yoxlanış üçün 30 manat verməyə məcbur oluruq"

10

Hürriyyət

SİZİN ÜÇÜN QƏZET

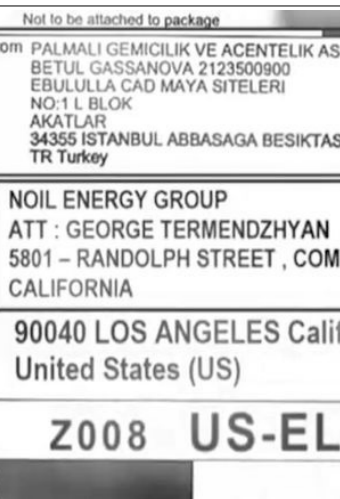
Nº13 (3256) 11 Aprel / 2023-cü il Həftədə 1 dəfə çıxır Qiyməti: 60 qəpik

Mənsimovun ortağı 40 il həbs cəzası aldı

Erməni mafiya başçısı şəxsi mənafeyi üçün rəsmi qurumlara yalan məlumat verib

FETÖ terror təşkilatı ilə kirli şəbəkə yaratması səbəbindən beş il həbs cəzası verilən Mübariz Mənsimovun ortağı, erməni mafiya başçısı Levon Termendzhyan ABŞ-də kirli pulların yuyulması və dələduzluq ittihamı ilə 40 il müddətinə həbs edilib.

ABŞ-də bioenerji istehsalçısı Yakob və İsaiah Kingston qardaşları ilə də ortaqlar olan Levon Termendzhyan şəxsi mənafeyi üçün qurumlara yalan məlumat verib.

daşınması üçün şirkət qurduğu sübut olunub.

FETÖ-çü Mənsimovun Azərbaycanla Türkiyənin Cənubi Qafqazdakı ittifaqına qəti surətdə qarşı çıxdığı

və Ermənistanı dəstəkləyən İranla yaxın əlaqələri olduğu da məlumdur.

lumat verib.

O, ABŞ Federal büdcəsindən aldığı pulu saxta sənədlərlə hesabına keçirib. Ortaqları ilə birlikdə cinayətkar şəbəkə quran erməni mafiya başçısı ölkə tarixinin ən böyük vergi fırıldaqçılıqlarından birini həyata keçirib. ABŞ-nin Ədliyyə Nazirliyinin məlumatına görə, Termendzhyan 2010-cu ildən 2018-ci ilə qədər Kingston ailəsi ilə birlikdə fırıldaqçılıqla ABŞ-yə 1 milyard dollardan çox zərər vurub.

ABŞ-də 7 həftədir davam edən məhkəmədə nəticə açıqlanıb. Termendzhyan çirkli pulların yuyulması və fırıldaqçılıq ittihamı ilə 40 il azadlıqdan məhrum edilib. Eyni zamanda o, ABŞ-nin Dövlət Gəlirləri idarəsinə 442 615 520 dollar təzminat, həmçinin, 181 milyon dollardan çox inzibati cəza olaraq pul

ödəməlidir. Bu, ölkədə son 10 ildə fırıldaqçılıqla bağlı verilən ən böyük cəzalarından biri olub.

Erməni mafiya liderinin digər ortağı Mübariz Mənsimov onunla əlaqəsini rədd etsə də, ələ keçirilən sənədlər hər cür qanunsuzluğun olduğu çirkli ortaqlığı ortaya çıxarıb. Hətta Termendzhyanın oğlu Georq Termendzhyan Solt Leyk Şəhər Federal Məhkəməsində baxılan prosesdə FETÖ-çü Mənsimovla ortaqlar qurduqlarını deyib və bildirib ki, Mənsimovun dedikləri doğru deyil.

Erməniasilli Levon Termendzhyan 2018-ci ilin avqust ayında Federal Təhqiqat Bürosunun həyata keçirdiyi əməliyyatla tutulub. Ortaqları olan Kingston qardaşları və FETÖ-çü M.Mənsimovla 2016-cı ilin oktyabr ayında guya yancaq və məhsul daşınması, biodizel daşınması və karqo

Əyləncə səhifəsi

İlin ilk Günəş tutulması...

2023-cü ilin ilk Günəş tutulması aprelin 20-də qeydə alınacaq. Bakı Dövlət Universitetinin Fizika fakültəsinin Astrofizika kafedrasından verilən məlumatına görə, bu tutulma hibrid Günəş tutulması olacaq. Hibrid Günəş tutulması zamanı Yer in əyriliyi səbəbindən müşahidəçinin mərkəzi tutulma trayektoriyası boyunca yerindən asılı olaraq halqavari və ya tam Günəş tutulması müşahidə olunur.

Əksər hallarda hibrid tutulmalar halqavari kimi başlayır, sonra tam tutulmaya keçir, daha sonra yenidən halqavari vəziyyətə qaydır.

Tutulma hadisəsi aprelin 20-də Bakı vaxtı ilə saat 05:34:22-də başlayacaq və 10:59:18-də sona çatacaq.

Tutulma hadisəsi 5 saat 25 dəqiqə davam edəcək. Tutulmanın maksimumu 08:16:49-da olacaq. Tam tutulma hadisəsi isə 06:36:56-da başlayacaq və saat 09:56:36-da qurtaracaq. Tam tutulma prosesi 3 saat 19 dəqiqə 40 saniyə davam edəcək. Tutulma hadisəsi Cənub-Şərqi Asiya, Avstraliya, Sakit okean, Hind okeanı, Antarktidada müşahidə olunacaq. Tutulma Azərbaycan ərazisində müşahidə olunmayacaq. 2023-cü ilin 2-ci Günəş tutulması isə oktyabrın 14-də baş verəcək.

Əhmədovun şirkətində nə baş verir?

Azərbaycanlı iş adamı Fərhad Əhmədova məxsus "Aznar" şirkətinin rəhbəri dəyişib. Hurriyyet.az xəbər verir ki, iş adamının qardaşı oğlu Teymur Fərəc oğlu Əhmədov şirkətin baş direktoru vəzifəsindən azad edilib. Onu bu postda Zeynallah Qurbanov əvəzləyib.

Qeyd edək ki, bir müddət əvvəl "Aznar" şirkəti barəsində məhkəmə iddiası qaldırılmışdı. Belə ki, Türkiyə şirkəti olan "Airland İklimalendirmə ticarət" LTD-nin iddiasına görə, "Aznar" sözügedən şirkətdən təsərrüfat üçün texnikalar alıb, lakin müqavilə üzrə ödənişlər olunmayıb. Məlumat üçün bildirək ki, F.Əhmədov "Aznar"-ın Müşahidə Şurasının sədridir. O, 1,7 milyard dollar sərvətlə dünyada 49-cu ən varlı insan hesab olunur.

Qadınlara şok xəbərdarlıq

Saqqallı kişilərlə öpüşmək təhlükəlidir

Saqqallı kişilər bir çox qadınlar üçün az qala fətişdir. Axı saqqal dərhal qadına təhlükəsizlik və dinclik hissi, hətta bir qədər rahatlıq verir. Ancaq hər şey o qədər də sadə deyil. Lent.az xarici mediaya istinadən bildirir ki, dermatoloq və blogger Munib Şahanın sözlərinə görə, saqqal yaxınlıq zamanı, o cümlədən öpüşmə zamanı ötürülə bilən bir çox müxtəlif bakteriyalara ev sahibliyi edir. Bu bakteriyalar impetiqo kimi dəri infeksiyalarına səbəb ola bilər ki, bu da çox xoşagəlməz və hətta təhlükəlidir.

İmpetiqo stafilokokklar və streptokokkların törətdiyi yoluxucu irinli dəri xəstəliyidir. Çox yoluxucudur və xəstə və onun əşyaları ilə təmasdan asanlıqla ötürülür. Mikrotravma, zəif dəri gigiyenası və zəifləmiş immunitet kimi müxtəlif amillər impetiqonun inkişafına səbəb ola bilər.

Dərinin böyük bir sahəsinin təsirləndiyi hallarda xəstələrdə titrəmə, qızdırma və şişkin limfa düyünləri ola bilər. Müalicə ağır hallarda antibiotik məhləmlərinin və oral antibiotiklərin istifadəsini əhatə edir. Yuxarıda qeyd olunanlarla əlaqədar olaraq, dermatoloqlar kişiləri üz tükələrinə qulluğa və gigiyenasına nəzarət etməyə çağırır. Saqqallara diqqətli qulluq və müntəzəm yuyulma təkcə saqqalları deyil, ümumilikdə sağlamlığı da qoruyacaq.

Təsisçi:

Sərdar Cəlaloğlu

Baş redaktor:

Vüqar Məmmədov

Tel: 070 333 22 85

012 496 98 93

E-mail: vuqar-mt@mail.ru

Dizayner:

Seymur Həsənov

"Hürriyyət" qəzetinin internet unvanı:

Hurriyyet.az

E-mail: hurriyyet@mail.ru

Tiraj: 2500

Redaksiyanın ünvanı:

AZ 1008, Bakı, akademik Ələşrəf Əlizadə küçəsi, 31

Telefonlar: 496-10-72; 496-08-35

Lisenzianın qeydiyyat nömrəsi: V 165

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Redaksiyanın kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnilir və "Futbol+ servis" mətbəəsində çap edilib.

Bu işarə altında dərc olunan yazılar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1991-ci ildən çıxır.

ADP İranı əsassız iddialara son qoymağa çağırdı

Partiya hakimiyyəti İrandan Azərbaycana qarşı pozucu fəaliyyət göstərən internet resurslarının qarşısını almağa çağırdı

Düən ADP İdarə Heyətinin ölkədə və regionda baş verən bir sıra siyasi və ictimai hadisələrin müzakirəsinə həsr olunan növbəti toplantısı keçirilib.

Partiyanın mətbuat xidmətindən "Hurriyyet"ə verilən məlumata əsasən, İdarə Heyəti son zamanlar kəskin xarakter alan İran-Azərbaycan münasibətlərini müzakirə edərək, yaşanan gərginliklərdən narahatlığını bir daha ifadə edib.

Müzakirələrdə hər iki tərəfdə, o cümlədən kənarda bu münasibətlərin kəskinləşməsinə xidmət edən qüvvələrin mövcudluğu qeyd edilib, eyni zamanda vurğulanı ki, Azərbaycan-İran arasında ciddi toqquşma bizim dövlət və milli maraqlarımıza uyğun deyil. İdarə Heyəti İranın Azərbaycanda gənclər arasında casus şəbəkəsi yaratmasını iki qonşu dövlətin qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığı ilə bir araya sığmayan hərəkət, Azərbaycanın İsraildə səfirlik açmasına etirazını isə Azərbaycanın daxili işlərinə qarışmağa cəhdi kimi dəyərləndirib. İdarə Heyəti bir daha İranı Azərbaycana qarşı əsassız iddialarına son qoymağa, hər iki tərəfi isə mövcud problemlərin danışıqlar yolu ilə həll olunmasına çağırıb.

İdarə Heyətində ölkədə bir çox gənclərin ucuz əyləncəyə, kriminal aləmə və xarici xüsusi xidmət orqanlarının casus şəbəkəsinə cəlb olunmasının əsas səbəbləri ətrafında da müzakirələr aparılıb, bunu hökumətin gənclərə yönəlik siyasətinin yanlış olduğunu, gənclərin hərbi-vətənpərvərlik ruhda tərbiyə edilməsinin günün tələbləri səviyyəsində olmadığını, gənclərlə işin düzgün qurulmadığını və Gənclər və İdman Nazirliyinin öz işinin öhdəsindən gəlməməsinin əlaməti kimi qiymətləndirib. Müzakirələrdə məscidlərin və dindarların İranın təsir dairəsindən çıxarılması ilə bağlı Azərbaycan hökuməti tərəfindən dinin inkişafı ilə bağlı dövlət proqramının həyata keçirilməsinin vacibliyi vurğulanı. İdarə Heyəti eyni zamanda İrandan Azərbaycana qarşı pozucu fəaliyyət göstərən internet resurslarının ölkə ərazisində yayılmasının qarşısını alınması istiqamətində ölkənin informasiya təhlükəsizliyinə cavabdeh olan orqanlarını təxirəsalınmaz addımlar atmağa çağırıb.

İdarə Heyəti İsrail qüvvələrinin Əl-Əqsa məscidinə hücumu ətrafında da müzakirə aparıb. Baş vermiş hadisə qətiyyətlə pislənilib, eyni zamanda İsrail dövlətinin bu hərəkətinin müsəlman dövlətlərində haqlı olaraq böyük ictimai narazılığa gətirib çıxardığını və İsrail dövləti ilə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa ziyan vurduğunu qeyd edilib. İdarə Heyəti Azərbaycanın İsrail ilə hərtərəfli əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu bildirib, eyni zamanda İsrail dövlətini də müsəlmanların dini hissiyyəti ilə oynamağa çağırıb.

ADP ötən həftə Kənd Təsərrüfatı Naziri İnam Kərimovun Ali Məhkəmənin sədri vəzifəsinə təyin olunmasına da münasibət bildirib. İdarə Heyəti bu təyinatın onsuz da Azərbaycanda çox ciddi böhran yaşayan məhkəmə-hüquq sisteminə böhranın daha da dərinləşməsinə gətirib çıxaracağını qeyd edərək bu prinsipə aparılan kadr siyasətinin ölkə qanunlarına və dövlətçilik ənənələrinə zərbə kimi dəyərləndirib.

İdarə Heyəti Ukraynaya qarşı müharibədə Rusiya ordusuna Azərbaycanda könüllülərin toplanması kampaniyasını da müzakirə edib. Baş vermiş hadisə Azərbaycan dövlətinə qarşı cinayət əməli kimi dəyərləndirilib, eyni zamanda bu kampaniyanın Azərbaycan-Ukrayna və Ukraynanın yanında yer alan beynəlxalq güclərlə Azərbaycan münasibətlərinə zərər vuracağını nəzərə alaraq hakimiyyət orqanlarını bu kampaniyanın qarşısının alınması və bu kampaniyanın arxasında duran qüvvələrin ifşa olunması istiqamətində tədbirlər görməyə çağırıb.

İdarə Heyəti cari ilin may ayının 14-də qardaş Türkiyədə keçiriləcək prezident və parlament seçkiləri ətrafında da fikir mübadiləsi aparıb. Müzakirələrdə bu seçkilərin azad, ədalətli və demokratik qaydada keçirilməsinin, seçkilərin nəticələrinin bütün tərəflər tərəfindən tanınmasının təkəcə Türkiyə üçün deyil, eyni zamanda bölgə dövlətləri, xüsusilə türk dünyası üçün böyük əhəmiyyət daşıyacağı qeyd edilib.

Hazırladı: KƏNAN

Ölkəmizdə İrana bağlı qüvvələri kimlər himayə edir?

Azərbaycanda "Kərimə" dövləti qurmaq istəyən Ruhullah Axundzadə vaxtından əvvəl azadlığa necə çıxıb?

İran-Azərbaycan münasibətlərinin daha da gərginləşməsi ölkəmizdə "Kərimə" dövləti qurmaq istəyən şəxslərin fəaliyyəti ilə bağlı yeni nüansları ortaya çıxarır.

Məsələn, 2011-ci ilin yanvar ayında tutularaq, Cinayət Məcəlləsinin 28, 214.2.1-ci (terrora hazırlıq), 278-ci (hakimiyyəti zorla ələ keçirmə) maddələri üzrə ittiham edilən və 11 il 6 ay azadlıqdan məhrum olunan Ruhullah Həcət oğlu Axundzadə necə olub ki, əfv sərəncamına düşərək azadlığa çıxıb?!

Əfv sərəncamına düşən şəxslər islah olunmuş şəxslər ola bilər. Amma Ruhullah Axundzadə həbsdə olarkən ailə üzvləri vasitəsilə İrana bağlı mediaya məlumatlar ötürərək heç bir əməlindən peşman olmadığını dilə gətirirdi. O, həbsdə olarkən "Məni əfv etməyin! Üzr istəyirəm və bəraət verin!" demişdi. Təsədüfi deyil ki, R.Axundzadə 2021-ci ilin mart ayında azadlığa çıxandan dərhal sonra Azərbaycan vətəndaşlığından imtina etdiyini bəyan edərək İrana getmişdi. 11 il 6 ay həbs cəzası alan və cəzasının çəkilməyən hissəsindən (1 il 4 ay) azad edilən R.Axundzadə 10 il 2 ay məhkum həyatı yaşayaraq azadlığa çıxıb.

İndi o, İranda və yenidən fars xüsusi xidmət orqanlarının tapşırıqları

ri ilə Azərbaycan əleyhinə fəaliyyətini davam etdirir.

R.Axundzadə əfv sərəncamına salınmamışdan öncə onun İranda yaşayan və "Kərimə" dövlətinin əsas "ideoloq"larından olan Tohid İbrahimbəylinin qaynatası olması nəzərə alınmalı idi. Çünki R.Axundzadə həbsdə olarkən T.İbrahimbəyli Azərbaycana təhdidlər yağdırır və burada müxtəlif şəxsləri İran xüsusi xidmət orqanları ilə əməkdaşlığa cəlb edirdi. T.İbrahimbəylinin qaynatası R.Axundzadənin azadlığa çıxması hüquqi və mənəvi baxımdan ciddi məsuliyyət yaratmalı idi. Amma...

Əldə olunan məlumatlardan görünür ki, Penitensiar Xidmətin 15 saylı

Əsas suallar isə bunlardır:

Birincisi, Ruhullah Axundzadə kimlərin tapşırığı ilə və yaxud nəyin müqabilində güzəştli şəraitdə saxlanılıb?

İkincisi, onu əfv sərəncamına kim və necə saldı? Adətən məhkumun vaxtından əvvəl azadlığa çıxması proseduru belə həyata keçirilir ki, müəssisə rəhbəri təqdimat yazır, Penitensiar Xidmət isə həmin təqdimatı təsdiqləyir. İndi araşdırılacaq görək, müəssisə rəhbəri hansı səbəblərə və nə üçün hesab edib ki, R.Axundzadə azadlığa çıxmalıdır? Eləcə də Penitensiar Xidmət R.Axundzadənin azadlığa çıxması ilə bağlı təqdimatı hansı səbəbdən təsdiq etdiyinə ay-

rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində məhkumluq həyatı yaşayan R.Axundzadə həbsdə olduğu müddətdə güzəştli şəraitdə saxlanılıb. Cəzaçəkmə müəssisəsinin rəisi digər məhkumlardan fərqli olaraq, R.Axundzadəyə xüsusi diqqət göstərmiş, O, səliqəli otaqda saxlanılıb, "raz-vod"a çıxmayıb və cəzaçəkmə müəssisəsinin qanunla müəyyənləşdirilmiş sərt qaydalarından tamamilə kənarda tutulub. Həbsdə olduğu müddətdə daha da radikallaşan R.Axundzadənin islah olunması ilə bağlı heç bir addım atılmayıb.

dınlıq gətirməlidir. Halbuki müəssisə rəhbəri Penitensiar Xidmətin icazəsi olmadan təqdimat da yazı bilməzdi. Deməli...

Həbsdə olduğu müddətdə R.Axundzadə islah olunmamışdı. Onun azadlığa çıxması və nəticələri ilə bağlı situasiya düzgün şəkildə təhlil olunmalı idi. Görünür, buna vaxt və imkan tapa bilməyiblər. Ona görə də hazırda R.Axundzadə, onun kürəkəni T.İbrahimbəyli və digərləri ölkəmiz əleyhinə daha radikal fərsət imkanı qazanıblar.

Samir FEYRUZOV

İrana xidmət edən daha 6 casus saxlanıldı

Azərbaycanda İranın casus şəbəkəsinə qarşı əməliyyatlar davam edir.

"MOUZE" kanalı xəbər verir ki, İrana xidmət edən daha 6 nəfər saxlanılıb. Onların Ələddin İbrahimov, Arif Fətəliyev, Elsevər İsayev, eləcə də Yusif, Süleyman və Tərlan adlı şəxslər olduğu bildirilir.

Qeyd edək ki, Arif Fətəliyev və Elsevər İsayev 2012-ci ildə hicab aksiyalarına görə məhkum olunublar.

Ötən həftə Rusiya, Türkiyə, Suriya və İranın xarici işlər nazirlərinin müavinləri arasında danışıqlar baş tutdu. Bu ölkələrin nümayəndə heyətləri nazirlər səviyyəsində növbəti görüşü hazırlamaq üçün Moskvaya gəlsələr də, sonradan toplantı may ayınadək təxirə salındı.

Əslində, uzun müddət öncə bu danışıqların keçirilməsi gündəmdə idi. Amma Türkiyə seçkilər ərəfəsində olduğu üçün bu görüş daha da diqqət mərkəzində oldu. Bəs, may ayınadək baş tutacaq danışıqlar kimə nə vəd edir?

İlk öncə deyək ki, bizə görə bu danışıqların Türkiyə üçün önemi daha vacibdir.

Suriya bu danışıqlara Türkiyənin öz ərazilərindən çıxarılması perspektivindən yanaşır. Bəşər Əsəd bu yaxınlarda "RT"-yə müsahibəsində deyib ki, İran, Rusiya, Suriya və Türkiyə xarici işlər nazirlərinin müavinləri səviyyəsində Moskvada keçirilən görüş öncə Türkiyənin "aydın gündəm" təqdim etməməsi səbəbindən ləğv edilib. Çünki bundan təxminən 2 həftə əvvəl Moskvada nəzərdə tutulan görüş təxirə salınmışdı. Söhbətin nədən gedəcəyini anlamadan (çünki Əsəd faktiki Moskvanın kuklasıdır) Dəməşq yalnız bir məsələni - Türkiyə qoşunlarının Suriya ərazisindən çıxarılmasını müzakirə etməyə hazırdır. Məhz bu arzu ilə də Suriya XİN rəhbərinin müavini Ayman Susanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Türkiyə, Rusiya və İrandan olan həmkarları ilə dördtərəfli görüşdə iştirak etmək üçün Moskvaya uçdu. Nümayəndə heyəti əsasən Suriya ərazisində Türkiyə ordusunun mövcudluğunun dayandırılmasına çalışdı. Ancaq...

Görüş öncəsi İran və Rusiya XİN başçılarının mətbuat konfransında jurnalistlərin suallarını cavablandıran Abdullahian belə demişdi: İran, Rusiya, Suriya və Türkiyə XİN nazirləri müavinlərinin qarşından gələn görüşü artıq bu danışıqların bir növ preambulasıdır.

Abdullahiyanın dediyinə görə, XİN nazir müavinlərinin gələcək görüşünün əsas məqsədi bu fikirlərin yaxınlaşmasında Tehran və Moskvanın vasitəçi olduğu Türkiyə və Suriyanın fikirlərini yaxınlaşdırmaqdır. O bildirdi ki, əgər danışıqlar uğurlu olarsa və gələcək fəaliyyətlər üçün çərçivə müəyyən olunarsa, o zaman xarici işlər nazirləri səviyyəsində

Ərdoğanın seçki öncəsi ABŞ-a qarşı siyasi gedişləri

Rusiya, Türkiyə, Suriya və İranın xarici işlər nazirlərinin görüşü nə üçün təxirə salındı?

Çinin arbitri olduğu İran-Rusiya tərəfdaşlığının təşəbbüsü ilə keçirilən Moskva görüşü elə Vaşqintonun müxalifəti prezident Ərdoğanın üstünə qaldırmaq cəhdinə cavab idi. Bu ifadələrə dərinədən nəzər saldıqda prezident Ərdoğanın ölkəsinin "üzünü Çinə döndərməməsinin qarşılığında Vaşqintonun onu qəbullanması və loyallıq göstərməsi" gözləntisini görə bilərik...

də növbəti dördtərəfli görüş baş tutacaq.

Qeyd edək ki, əslində, bu görüşün əsas məqsədi ABŞ və anqlo-sakson oxunu bölgədən çıxarmaqdır. Həm İran, həm Rusiya ABŞ-ın Yaxın Şərqdə təsirinin zəifləməsində maraqlıdır. Türkiyə də bunun əleyhinə deyil. Amma seçki ərəfəsindəki Türkiyənin Çinin başında durduğu blokun Yaxın Şərqdə sözünün keçərli olmasında nə marağı ola bilər? Aprelin 3-də KİV-lərdə belə bir xəbər dolaşdı ki, prezident Ərdoğan Vaşqintonun Ankara elçisinin Cümhuriyyət Xalq Partiyasının lideri, onun apponenti Kılıçdaroğlu ilə görüşünü qınayıb və "Cozef Baydenin səfəri Kamal bəylə görüşüb. Ayıb olsun, başınızla düşünün. Siz səfirsiniz. Buradakı həmsöhbətiniz Prezidentdir", - deyər ifadələr işlədib.

Çinin arbitri olduğu İran-Rusiya tərəfdaşlığının təşəbbüsü ilə keçirilən Moskva görüşü elə Vaşqintonun müxalifəti prezident Ərdoğanın üstünə qaldırmaq cəhdinə cavab idi. Bu ifadələrə dərinədən nəzər saldıqda prezident Ərdoğanın ölkəsinin "üzünü Çinə

döndərməməsinin qarşılığında Vaşqintonun onu qəbullanması və loyallıq göstərməsi" gözləntisini görə bilərik. Amma Türkiyənin qoşunlarını Suriyadan çıxarması o qədər də inandırıcı görünmür.

Bu Moskva görüşünə digər tərəfdən baxsaq, bir daha qeyd etməliyik ki, məqsəd ABŞ-ın əl-qolunu "Suriyadan yığmaq"dır və baş sifarişçi Pekindir. Suriya və bölgənin digər ölkələri Çinin platsdarmı olmağa hazırlanırlar. "Hərbi məşallar" kimi baş rolda Rusiya ilə İrandır.

Məlumdur ki, Çin Mərkəzi Asiyaya doğru qitəsi ekspansiya yolu ilə yayılmaqla kifayətlənmir, eyni zamanda ABŞ-ın forpostu olan Yaxın Şərq ölkələrini də öz əhatə arealına keçirmək hazırlığındadır. Amma Çinin metodu fərqiylə. Pekin bunu iqtisadi yayılma ilə reallaşdırır. Buna misal kimi bu yaxınlarda Çinin "məsləhəti" ilə Səudiyyə Ərəbistanı ilə İranı "barışdırması"nı misal göstərə bilərik. Bundan başqa, Çinin "Jenmin-jibao" qəzetinin "Sinxua" agentliyinə istinadla verdiyi məlumatda bildirilir ki, Çin Yaxın Şərqdə sülh və sa-

yədədir. Ötən ilin sonunda Səudiyyə Ərəbistanına uğurlu dövlət səfəri etdiyini qeyd edən Si ilk Çin-Ərəb dövlətləri sammitinin də uğurla keçirildiyini vurğulayıb.

Səudiyyə Ərəbistanı Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olmaq qərarını verib. Yaxın Şərqdə çoxsaylı diplomatik təşəbbüslər fonunda bu region ölkələrini Çin və Rusiya ilə yaxınlaşdırıb. Bu baxımdan Rusiya və Çin Yaxın Şərq regionunda daha təsirli olur və İranın imkanları genişlənir.

Səudiyyə Ərəbistanı və İran xarici işlər nazirlərinin görüşü ilə Rusiya, Türkiyə, Suriya və İran xarici işlər nazirlərinin müavinlərinin dördtərəfli görüş təşəbbüsü Yaxın Şərq və onun Çin və Rusiya kimi böyük dövlətlərlə əlaqələri üçün çox vacibdir. Çin İran-Səudiyyə barışıqında vasitəçilik etdi və bu, ABŞ-ın regionda mövqelərinin zəiflədiyinin sübutu kimi qiymətləndirildi.

Eynilə, 2016-cı ildən Rusiya Federasiyası Suriyada İran və Türkiyə arasında danışıqların təşkilatçısıdır. ABŞ-ı Suriyadan çıxarmaq da Rusiyanın gündəminin bir hissəsi idi və bu gündəm indi də aktivdir.

Ər-Riyaddan başqa Misir də üzünü Pekinə döndərməkdədir. Prezidenti Əbdül-Fəttah Əl-Sisi ötən cümə axşamı Misirin BRİKS-in Yeni İnkişaf Bankına qoşulması haqqında fərman imzalayıb.

Görünən odur ki, ikinci "raundu" təxirə düşsə də, Moskvada Suriya gündəmli görüşün pərdəarxası daha dərinə, bölgənin ABŞ-ın nəzaətindən çıxarılmasına hesablanıb və sifariş Çindəndir. Bəs bu ölkələri iqtisadi eks-

bitliyə böyük töhfə verməyə hazırdır. Həmçinin, Çin Səudiyyə Ərəbistanı ilə yeni dövrdə ortaq taleyi olan Çin-Ərəb icmasının qurulması üçün hər cür səy göstərmək fikrindədir. Çin lideri bu barədə Səudiyyə Ərəbistanının vəliəhdi və baş naziri Məhəmməd bin Salman Əl Səud ilə telefon danışıqları zamanı bildirib.

Səudiyyə Ərəbistanının vəliəhd şahzadəsindən Kral Salman bin Əbdüləziz Əl Səuda Ramazan bayramı münasibətilə ən xoş arzu və təbrikləri çatdırmağı xahiş edən Si Szipin deyib ki, hazırda Çin-Səudiyyə münasibətləri ən yüksək səviyyə

pansiya perspektivinə baxmayaraq Pekinlə əməkdaşlığa itən nədir? Xatırlayırsınızsa, bir zamanlar ABŞ Dövlət Departamentinin rəhbəri Kondoliza Rays Yaxın Şərqdə sərhədləri dəyişəcəyini açıqlamışdı. Bu iri ölkələrin parçalanacağı, yeni dövlətlərin ortaya çıxacağı anlamına gəlir. Fikrimizcə, Səudiyyə Ərəbistanı və başqa ölkələr də bu versiyadan əndişə keçirirlər və bu səbəbdən Çinlə ittifaqa meyllənirlər. Üstəlik, Pekin üçün siyasi yön və sərhədlər prioritet deyil, iqtisadi yayılma yetərlidir. Bu Çinə meyllənmənin əsas səbəbidir.

Ülviyyə ŞÜKÜROVA

Azərbaycanda ideoloji boşluq

Bizdə ideoloji iş daş əsri səviyyəsindədir

“Sovet adamlarının indiki nəslə kommunizmdə yaşayacaq!” Bu sözləri deyən Stalinin vəfatından sonra min fırılcla hakimiyyəti zəbt etmiş N.Ş.Xruşşov idi. SSRİ adlanan kommunist imperiyasında xalqların hansı gündə yaşamaları barədə danışmıram. Üzvlərinin sayı on üç milyona yaxınlaşmış hakim kommunist partiyasında bir kişi tapılmadı ki, bu sözlərin nə qədər absurd, mənasız olduğunu desin.

Firuz HAŞIMOV

Partiyanın rəhbəri deyibse, məsələ bitib. Planetin altıdan bir hissəsini tutmuş nəhəng imperiyanın yazarları özlərinə əl qatdılar. N.Ş.Xruşşov vəzifəsindən rüsvaylıqla qovula qədər satqın qələm sahibləri hələ də bədbəxt kütləni inandırmağa çalışırdılar ki, dünyada bir bəxtəvar xalq varsa, o da bizim. L.İ. Brejnevlin hakimiyyət illəri isə özge aləm idi. “Boz kardinal” Suslovun başçılığı altında ideoloji aparatın çıxartdığı pəstahlardan danışmıram.

Bəli, vaxt-vədə tamam oldu, hurriyyət nəsimi bizim məmləkətin üzünə əsdi. Rəhmətlik Mirzə Cəlil demişkən, ələmlər bir-birinə deydi. Dünyalar mayallaq aşdı. Əvvəlcə yerindən duran narıxçı dabbag, pineçi, dulusçu dedə-babasının əyyami-qədimdən bəy olduğunu elan etdi. Sonra bekarlıqdan hamı başladı partiya yaratmağa.

Səlib dünyası monolit qüvvə kimi birləşib erməni qabağa verib üzərimizə ayaq açandan bizdə yüz ona qədər partiya vardı.

Rəhbərlərinin də hər biri yatıb yuxuda özünü çaşıb-qalmış topulun “füreri” kimi görürdü. Unut-qanlıq, pulgırlıq, yerliçilik, xudbinlik də öz yerində. Axırda o da məlum oldu ki, lideri general Krasinikova tövbə məktubu yazan təşkilatın bütün rəhbərliyi DTK-ya işləyirmiş (“Bu gün” qəzeti 26 avqust 2001-ci il, polkovnik Yasif Nəsilinin açıqlaması) Bu o boyda da qəbahət deyil, Azərbaycanın xilaskarı, böyük öndərimiz DTK-nın generalı, SSRİ adlanan imperiyanın rəhbərlərindən biri idi. Bütün bunlar ötüb keçib, indi

Bu işi hamının “mavi” kimi tanıdığı həşərata, hər çıxışı hiddət oyadan estrada “gözəlcələrinə” etibar etmək cinayətdir...

məramım başqadır. Otuz-otuz üç il ərzində Azərbaycanın xaki-pakı üzərində şəbələr də görmüşük, məzhəkələr də belə lap dramlar da. Əsas personajlar kimlər idi, Özlərini xalqın nağdınisyyəsi sayan çayxana inqilabçıları, dünya xəritəsində adam kimi bir ölkəni göstərə bilməyənlər, on ilə ən axmaq mövzuda olan adi bir dissertasiyanı yazmağı bacarmayanlar, azadlıq havasından məst olmuş cavanlar və i.a.

Əlqərəz mənim bunlarla işim yoxdur. Uzun illər bir inadkar kolleksioner kimi mən bizim “siyasət bəhəddirlərinin” orda-burda gül ağzlarından cari etdikləri kəlamları yığmışam. Söz yiyələrinin bir neçəsi rehlet aparıb, amma bəziləri fani dünyadadırlar, nə qəzlərini etiraf edirlər, nə də konformist qələm sahiblərini susdururlar. Yazdıqlarımı yaşlılar unutmayıblar, gənclərin isə çox işlərdən xəbərləri yoxdur. Mən də istəyirəm ki, qoy gənclər bədbəxt ölkənin bir müddət kimlərin ümidinə qaldığını bilsinlər. Hər yazdığım söz üçün cavabdehəm, bunlar müxtəlif illərdə, müxtəlif

yerlərdə, ayrı-ayrı zatlar tərəfindən dilə gətirilib. Müəyyən detalları açıqlamıram, özünüz görəcəksiniz ki, söhbət nədən gedir.

Onu da deyim, oxuyacağınız, sonra da xatırlayacağınız bəzi

lah gətirəcəyik!” “İrandan bizə kömək üçün on minlik ordu gəlir”, “Bu armaturları tankın tırtılları arasına qoysanız, o yeriye bilməyəcək!”, “Barıt düzəldə bilən Şmidt zavoduna gəlsin!”, “30-cu

Onu da deyim, oxuyacağınız, sonra da xatırlayacağınız bəzi sözlər başqa bir abırlı ölkədə deyilsəydi adamın başına itin oyununu açardılar. Bizdə isə hər şey sovuşdu, dedə-babadan qanıma, liyimizə sirayət eləmiş biganəlik, laqeydlilik virusu öz işini gördü. Heç bir şər-filan verməyəcəyəm, oxuyun, elə özünüz də şərh edin, xoşunuza gəlməyən məqamlar da olacaq. Onu da bilin ki, heç nə uydurmamışam, unutsaq, ibrət götürməsək, bir də belə vəqiələri yaşaya bilərik.

sözlər başqa bir abırlı ölkədə deyilsəydi adamın başına itin oyununu açardılar. Bizdə isə hər şey sovuşdu, dedə-babadan qanıma, liyimizə sirayət eləmiş biganəlik, laqeydlilik virusu öz işini gördü. Heç bir şər-filan verməyəcəyəm, oxuyun, elə özünüz də şərh edin, xoşunuza gəlməyən məqamlar da olacaq. Onu da bilin ki, heç nə uydurmamışam, unutsaq, ibrət götürməsək, bir də belə vəqiələri yaşaya bilərik.

“Burada durun, sizin üçün si-

illərdə insanları gecə aparırdılar, indi qoymayın, çıxın gecə küçələrə!”, “Gələn il bu vaxtları cibiniz pulla dolu olacaq!”

General Tahir Əliyevin məhkəmə prosesindən

“Sual: - İxtiyarınızda bu qədər hərbi texnika, canlı qüvvə ola-ola niyə Şuşanı müdafiə etmədin?

Cavab: - Əcəb elədim!” Bu boyda ölkədə məndən başqa bir adamın hiddətli səsi qalxmadı.

“Erməniləri çıxacaqları yere

qədər qovacağam! İki maşın erməni başı gətirəcəyəm!”

“Bu kişi hələ beş il Prezidentdir. Bundan sonra qara polis kimə səsə verəcəksə o da Prezident olacaq!”. “Burada nə var ki, indiyə qədər dağ yerində yaşayıblar, bundan sonra aranda!” (Öləne qədər marionet olduğunu dərk etməyən bir yelbeyinin ağzından bu söz çıxanda Kəlbəcərdə neçə-neçə qız-gəlin düşmənlərinə keçməmək üçün özünü qayalardan atmışdı. Hələ indiyə qədər itkin düşənlərin nə dəqiq sayı məlumdur, nə də taleləri! Talan, tarac olunmuş milli sərvətin dəqiq qiymətini müəyyən etmək olmur. Barmaq tuşlanıb günahkarlar bir-bir göstərdisə, biri də cəzasını almadı!

...“Dəqiq müəyyən edilib ki, ermənilər Gürcüstanda da erməni kəndlərində əsir azərbaycanlıları qul kimi işlədirlər” (Bakıda heç kimin tükü də tərpənmir. Paşinyan Şuşada yallı gedir, biz isə Bakıda “Gözəllik”, “Göbək rəqs-ləri” müsabiqələrini təşkil edirik).

...Bizdə ideoloji iş daş əsri səviyyəsindədir. Yazdım ki, vətənpərvərlik hissinin təbliği, gənclərlə iş ən savab, ən məsuliyyətli məsələdir. Bunu hamının “mavi” kimi tanıdığı həşərata, hər çıxışı hiddət oyadan estrada “gözəlcələrinə” etibar etmək cinayətdir. Kimə deyirsən?

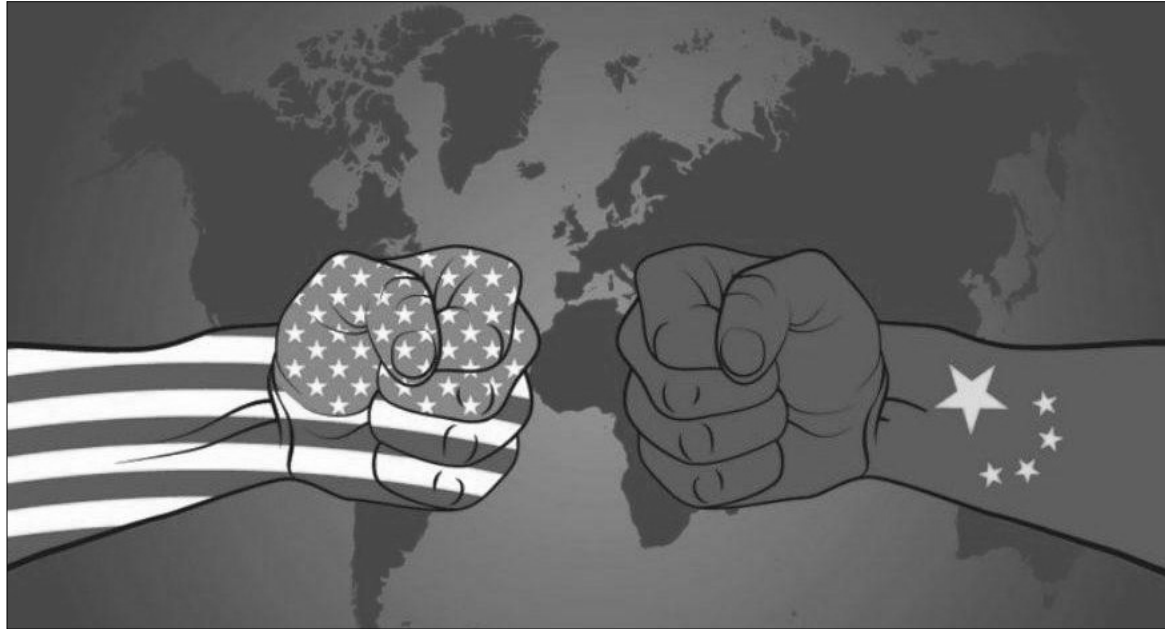
Özəl telekanallarda baş verənlərin gəncliyin mənəviyyatına necə dəhşətli zərbə vurduğunu dəfələrlə demişik. Kim deyə bilirdi ki, məmləkətin az qala tən yarısı viran olan əsnada, əsgər ailələri səksəkə ilə yaşayanda, qız-gəlin utanıb qızarmadan neçə milyon auditoriya qarşısında az qala yataq əhvalatlarını açıb tökəcək, abırın nə olduğunu çoxdan unutmuş yaşı keçmiş qadınlar camaat qarşısında ər axtarışına çıxdıqlarını deyəcəklər. Müstəqillik budur? Söydiyümüz sovet rejimi zamanı belə qəzlər yuxuya da girməzdi.

Məqaləmi ipləmə N.Ş.Xruşşovun məşhur sözü ilə başlamışdım. Amma nə deyirsiniz deyən, N.Ş.Xruşşov avontürüst islahatları, cəfəng çıxışları ilə böyük bir imperiyanın təməlini sarsıtdı. Onun süqutunu sürətləndirdi və bununla da savab yiyəsi oldu. Bizim siyasətəbaz danabaşların çıxışları sayəsində isə onlarla şəhər, qəsəbə yer üzündən silindi, Ermənistanda isə bir evin şüşəsi də sınımadı. Erməni nasistləri dedilər, bu da sizin üçün qələbə, indi oturun viran etdiyimiz xarabalıqlar içində, gücsüz nifrətlə baxın milyardları yeyən doğma yırtıcılarınıza. Bunların kökünü kəsdiyiniz gündə əsl qələbəni bayram edərsiniz.

Məlum olduğu kimi, aprelin 5-də Fransa prezidenti Emmanuel Makronun Pekinə səfəri baş tutdu. Səfər anons edilməmişdi və qəfil həyata keçirildi.

Məntiqlə mühakimə etsək, Makronun Pekin səfəri və Fransa-Çin yaxınlaşması Vaşqinton üçün arzu edilməzdir. Fikrimizcə, bu səbəbdən səfərin və görüşün təfərrüatlarına varmaq maraqlı olar. Hansı ki, bu təfərrüatlar Paris-Pekin tərəfdaşlığının iki ölkə üçün hansı önəmi daşdığını və ABŞ üçün nələr vəd etdiyini anlamaq üçün gərəkdir.

Fransa prezidenti Emmanuel Makron ötən həftə Pekində qırmızı xalça ilə qarşılandı, şərəfinə ziyafət verildi və Tiananmen meydanında hərbi paradlar və toplardan atəş açıldı. Makronun təyyarəsi yerə enəndə Çinin XİN rəhbəri onu şəxsən özü qarşıladı. Hansı ki, Avropa Komissiyasının sədri Ursula fon der Leyen Çinə səfər edən zaman adi sərnəşin çir-

Çin Fransanı ABŞ-a qarşı qoyur

Fransa diplomatiyası ABŞ-ın Çini cilovlamaq söylərini sarsıdır və Vaşqintonun müttəfiqlik etimadını doğrultmur

Fransa prezidentinin Çinə səfərini belə şərh etmək olar: Makron ova gedərkən ovlandı

xışında ekologiya naziri tərəfindən qarşılanmışdı.

Odur ki, bu, çərşənbə və cümə axşamı mediada təkrar-təkrar nümayiş etdirildi. Çünki Pekin vahid Avropa cəbhəsinin təqdimatı üçün birləşən iki liderə fərq qoyduğunu göstərdi, "parçala və hökm sür" gedişini etdi.

Makronun iş qrafiki dolu olsa da, fon der Leyenin qrafiki zəngin deyildi. Fransa prezidenti cümə axşamı gecəsi Çin prezidenti Si Tszinpinlə dədəbəli dövlət ziyafətində iştirak edərkən, fon der Leyen AB nümayəndə heyətinin öz qərar-gahında açıq mətbuat konfransı verirdi. Dövlət mediası Çin-Fransa münasibətlərini təqdir etdiyi halda, Pekin sosial mediası fon der Leyeni "Amerika kuklası" kimi şeytanlaşdırdı.

İki Avropa rəsmisinə qarşı sərgilənən rəftar fərqi göstərir ki, Çin Avropa ilə münasibətdə hansı çətinliklərlə üzləşib və Makrona "üz göstərən" Pekin

Avropa ilə münasibətləri yoluna qoymaq üçün Makrona daha çox şans görür.

Sinin Makronla görüşündə Fransa prezidentini təbəssümlə və əl sıxaraq qarşılamaq üçün insanlarla dolu Böyük Zalın böyük pilləkənlərindən enməsi əsnasında diplomatik etiketin müsbət çalarlarının əks olunduğu strategiya tam sərgiləndi. Qırmızı bayraqların dalğalandığı cərgənin altında iki lider Makronun bezi müşavirlərinin də daxil olduğu toplanlı ilə salamlaşdılar.

Fon der Leyenə belə hörmət göstərilmədi. O, daha sonra görüşlərə qatılacaq və Böyük Zalın pilləkənləri ilə təkbəşinə qalxacaqdı.

Eləcə də Çin məsələsində Makrona Ursula fon der Leyenin görüşləri haçalanır. Yeni Leyen nisbətən amerikaşönlü mövqe tutur. Belə ki, çərşənbə günü Çindəki təmaslarından bir neçə saat sonra Makron fon der Leyenin nitqindəki fikirdən kənarlaşıb. Mətbuat ilə görüş-

də bu barədə sualda isə Fransa prezidenti şərhədən imtina edib və bunun əvəzinə AB-nin Avropa Şurasında müəyyən edilmiş bir strategiyasına sahib olduğunu söyləyib: "Bu strategiya aydın və dəqiqdir, istinad nöqtəmiz budur".

Fransa rəsmiləri Makronun ev sahibi - Çin ilə Tayvan məsələsini qaldırmaqda maraqlı olmadığını vurğulayıblar, fon der Leyen isə adanın vəziyyətini Si ilə müzakirə edib. "Heç kim bu bölgədə birtərəfli qaydada status-kvonu dəyişdirməməlidir. Status-kvonu dəyişdirmək üçün güc tətbiqi qəbul edilməzdir və baş verə biləcək gərginliklərin dialoq yolu ilə həll edilməsi vacibdir", - deyə Leyen Makrona fərqli mövqe qoyub.

Sinin fon der Leyen ilə danışıqlarının Çin tərəfindən "oxunması" da onu deməyə əsas verir ki, onların ilk ikitərəfli görüşündə dostluq əlaqələri yoxdur.

"Çin ilə AB düzgün qarşılıqlı anlaşma yaratmaq və yanlış şərh, yaxud yanlış mühakimə etməmək üçün ünsiyyəti güc-

ləndirməlidirlər", - deyən Si AB-dəki səfirinin keçən həftə Çinlə bağlı sərt çıxışını şərh edərkən istifadə etdiyi dili təkrarladı. "Ümid edirik ki, Avropa Komissiyası Aİ-nin əsas və uzunmüddətli maraqlarından çıxış edərək konstruktiv rol oynayacaq", - deyə Si Leyenə bildirmişdi.

Makron isə Si ilə daha yumşaq şəkildə danışıqlara üstünlük verdi. O, beynəlxalq dövlət xadimi kimi, Çini Ukraynadakı münaqişəni sona çatdırmaq üçün Rusiyaya öz təsir rıçaqlarından istifadə etməyə sövq etməyə çalışaraq, öz reputasiyasını riskə atdı. Fransa prezidenti 90 dəqiqəlik görüşü zamanı Sini Rusiyaya təsirindən istifadə edərək təzyiq göstərməyə sövq etməyə çalışsa da, istədiyinə nail ola bilmədi. Si Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenskiyə zəng etməyə razılaşdı, ancaq qeyri-müəyyən vaxtda.

Əvəzində Makron 160 "Airbus" təyyarəsinin satışı da daxil olmaqla, bir neçə sövdələşmənin imzalanmasına nail olaraq iqtisadi məsələlərdə daha konkret irəliləyiş əldə etdi,

baxmayaraq ki, bu sövdələşmələrin "yeni" kimi xarakterizə edilməsi belə şübhə doğururdu. Çünki "Elysee" nəşrinin fikrincə, Çin hökuməti 150 "A320 Neo" təyyarəsi və 10 "A350" təyyarəsinin alınmasını təsdiqləmişdi və bu, "Airbus"-un keçən il elan etdiyi 36 milyard avroluq müqavilənin bir hissəsi idi.

Makron səfərinin son gününə hazırlaşarkən, Fransa prezidentinin diqqətdən zövq aldığı aydın idi. Yelisey rəsmisi bildirmişdi ki, Si və Makronun birlikdə altı-yeddi saat keçirməsi gözlənilir. "Sinin səfərə ayırdığı şəxsi vaxtı göstərir ki, Fransa başqa ölkələr kimi qəbul edilmir", - deyə Pekinin diqqə-

tindən "başı gicəllənmiş" və "bihuş olmuş" Makron jurnalistlərə bildirib.

Beynəlxalq mediada Makronun Pekin səfəri prezidentin şəxsi qabiliyyətindən irəli gələn inandırma söyləri ilə çinli şirkətlərin fransız şirkətləri ilə işgüzar sövdələşmələrdən kənara çıxma biləcəyini və əslində Çini beynəlxalq məsuliyyətlərini artırmağa və Rusiyaya Ukraynaya təcavüzünə son qoymağa çağırma biləcəyi kimi təqdim olunurdu. Amma di gəl gör ki, iş başqa məcraya yönəldi və Çinə üç günlük dövlət səfərindən qayıdarkən təyyarəsində verdiyi müsahibədə dedi ki, Avropa ABŞ-dan asılılığını azaltmalı və Çin ilə ABŞ arasında Tayvanla bağlı qarşıdurmaya sürüklənməməlidir.

Si ilə təxminən altı saat vaxt keçirdikdən sonra Makron ehtimal ki, Avropanın "üçüncü supergüc" olması uğrunda başında Fransanın durduğu "strateji muxtariyyət" nəzəriyyəsinə səsləndirdi. Onun sözlərinə görə, Avropanın üzvləşdiyi "böyük risk" odur ki, o, Fransanın "COTAM Unit?" aviaşirkətinin göyertəsində Pekindən Çinin cənubundakı Quancjouya uçarkən "bizə aid olmayan böhranlarla üzləşir və bu, onun öz strateji muxtariyyətini qurmasına mane olur".

(Davamı səh. 12-də)

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Gənc nəslin milli mənlük şüurunun inkişaf etdirilməsi və vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi

**Şəhid məzarları and
şərimizdir. Müqəddəs
qənləri torpağa qarışan
şəhidlərimizin cisimlərinin
qarışdığı məzar yeri qəl-
bimizdəki şəhid məzarı ilə
eynidir. Hər şəhid məza-
rını ziyarət edərkən qəl-
bimdən bir parçanı ziya-
rət etmiş kimi oluram. Bu
ziyarətimin də asan olma-
yacağını bildirdim.**

Mən Qazi ata və Şəhid oğul
ilə şəkillərdəki məzar daşların-
dan doğmalaşmışdım. Mən
qəhrəmanlarımin qəhrəman-
lıqlarına valeh olmuşdum. İllər-
lə qəhrəman ata və oğulun
məzarını ziyarət etməyi arzu
etmişdim. Allah o ziyarətin ilki-
ni mənə ötən il iyul ayında qis-
mət etmişdi. Bir ziyarətlə ürə-
yim dinclik tapmamışdı. Yə-
nə də arzularımın önündə o mə-
zarları ziyarət etmək dururdu.
O arzumun gerçək olduğu
gün.

Dilimin əzbəridir Naxçıvan
torpağı. Hər qarışı şəhid qəder
əziz, şəhid qəder müqəddəs-
dir. Naxçıvanın demək olar ki,

la insan olsa da gözlərimi qa-
pıya dikib sanki Rasimin içəri
girəcəyini gözləyirdim. Ancaq
acı gerçəklə özümü xəyal dün-
yasından çıxarmağa çalışır-

təhsil alan hərbiçilərə baxdıqca
gözlərim yaz yağışı tökdü. Axı
bir zamanlar Rasim Məmmə-
dovun da o hərbiçilər sırasında
idi. İndi şəhidlər sırasında ön-
də dayanıb. Əlində də bayraq.
Həm də Lələtəpəyə sancılan
bayraq. Yəni düşüncələrim bu
dünyadan ayrılıb Rasimin cən-
nət dünyasına getmişdi ki, qə-
fil Azərbaycan Respublikası-
nın Dövlət Himninin sədası ilə
yerimdən sıçradım. Himnin hər
sətiri şəhidlərimizin sevgiləri-
nin, son nəfəslərinin izahı idi.
Bir anda gözlərim qara yayıqlı

bulaqda oxuduqca bilmirəm
qəlbimə neçə damla yaş axdı.
Və müəllif: Manya Səxavətqı-
zı. Görəsən mən bu dəyərə la-
yıq görülmək nə etdim?

Məzar ziyarətində və bula-
ğın açılışında bir çox insan fi-
kirlərini bölüşdü. Rasim kimi
bir oğulu vətənə bəxş edən,
Qazi xanımı, Şəhid anası Na-
zilə Məmmədova, Şəhid qar-
daşı, Qazi oğlu Şahin Məmmə-
dov, "Qisasçı" ləqəbi ilə ta-
nınan şəhid övladı Asim Məmmə-
dov, Şəhid atası Mayis əmi,
Şəhid anaları Rəna ana, Həqi-
qət ana, Əlahiddə Ümumqo-
şun Ordunun nümayəndələri,
Rasim Məmmədovun silah-
daşları, Milli Məclisin deputatı
Ülviyyə Həmzəyeva, Ağdam
Rayon İcra Hakimiyyətinin
müavini Xəqani Nəzərov, Xanı-
dayı, qazi Ceyhun Bayramov,
şəhidimizin əmisi Süleyman
Məmmədov çıxış edərək şə-
hidlərimiz, qəhrəmanlarımız
haqqında, ərşəyə gətirilən işin
önəmi barəsində ətraflı danış-

zarını oxşamaq nəsimim oldu.
Sən mənim dilimin tükənmə-
yən şəhid sözü, qəlbimin tü-
kənməyən vətən sevgisizən
şəhidim. Sən olmadığın dün-
yada hələ də səndən öyrənirik.
Vətəni sevməyi, vətən üçün öl-
məyi öyrənirik müqəddəsəm.
Məzarın önündə ürəyimin dö-
yüntüsü özümü kar etdikcə sa-
dəcə "Şəhidim ruhumu duy"
deyirəm. İkinci dəfə ziyarətində
olsam da hələ də qəlbimin, ru-
humun səsinə sənə çatdırı bil-
məmişəm. Bizim Şahin qar-
daşla bu şərəf yolunu birlikdə
addımlamağımızın səbəbkarı
sən oldun. Biz bu yoldan dön-
mərik. Bizim andımız sənə və-
tən andın kimi pozulmazdır
Rasim Məmmədov. "VƏTƏN
FƏDAİLƏRİ" layihəsi olaraq
vətənə fəda olan şəhidlərin ad-
larını hər zaman yaşadacağıq.

Məmmədovlar ailəsinin
ocağından ömrümün sonuna
qədər unutmayacağım xatirə-
lər topladım. Duyğunun hər
rənginin var olduğu xatirələr.

Ruhumun Şəhid məzarındakı əksi

hər qarışını sətirlərimdə vəsf
etmişəm. Cəhri torpağını da
həmçinin. Mən Cəhri torpağını
yetirdiyi qəhrəmanları ilə tanı-
mışam. O torpağa qədəm qoy-
duğumda sanki ürəyim köksü-
mə sığmırdı. İllər öncə Rasim
Məmmədovun şəhid tabutu çı-
xan qapıdan içəri addım at-
maq mənim üçün kəlmələrin
izah edə bilməyəcəyi qədər
dərindən duyğular yaşatdı. Bu
evin hər nöqtəsində gözlərim
sanki şəhidimi görürdü. Onlar-

dım. Yeddi il öncə Rasim
Məmmədov o qapıdan əbədi
olaraq çıxmışdı. Cəhri qəsəbə-
sində bir təpədə bayraq kölgə-
sində ucalan iki məzar daşını
gördüyümdə xəyal dünyasın-
dan ayıldım. Nazilə ananın
"Baxın bu iki qəhrəman mənim
qürurum və həsrətimdir" sözlə-
rini duydum. Heç bilmirəm o
məzarın önündə neçə damla
göz yaşı tökdüm. Bircə onu bi-
lirəm ki, bir zamanlar Rasim
Məmmədovla eyni məktəbdə

şəhid analarının gözlərinə sa-
taşdı. Nə yalan deyim mən o
anaların gözlərinə baxmaqdan
utanıram. O gözlərdən oğul
həsrəti boylanır. Heç bilmirəm
o anlar necə ötdü. Bircə onu
bilirəm ki, məzardan ayrılmaq
istəmirdim. Məzar başından
ayrılan sonuncu insanlardan
biri oldum.

Bir şəhid adının əbədləşdi-
rilməsinə şahid olmaq mənə
həddindən ziyadə duyğulan-
dırdı. Məmmədovlar ailəsinin

inşa etdirdiyi bulağın açılışına
toplanan hər kəsin duyğuları
demək olar ki, bənzər idi. An-
caq mənim duyğularım tam
ayrı idi. Çünki Qazi Əbdül
Məmmədovun, Şəhid Rasim
Məmmədovun adları ilə yana-
şı, mənim sətirlərim də o bu-
laqda həkk olunmuşdu. "İKİ
DAMLA GÖZ YAŞI" şeirimi

dılar. Sonuncu
çıxışı etmək
mənim üzərimə
düşdü. Heç bi-
lmirəm o çıxışı
necə etdim. Bir-
cə onu bilirəm
ki, ruhumla qəh-
rəmanlarıma
sarıldım. Nə qə-
dər yazsam da

mən o anları izah edə
bilməyəcəyimi düşü-
nürəm. Mən 5 aprel
2023-cü ildə Rasim
Məmmədovun məzarı
önündə ürəyimdən bu
sözləri keçirdim.

İllərdi adını sətirlər-
lə oxşadığım şəhidim,
bu ildönümündə mə-

İKİ DAMLA GÖZ YAŞI

*İki məğrur igidin adı qoşa çəkilir,
Həsrət dolu baxışlar məzarlara dikilir.
Gözlərdən iki damla göz yaşı cüt tökülür,
Biri vətən yolunda qazi olan ataya,
Biri ata yolunu davam edən balaya.*

*Hər döyüşün izi var cüt ucalan məzarda,
Qəhrəmanlar qoymadı vətən torpağın darda.
Vətən keşiyin çəkdi ata, oğul ard-arda,
Məlhəm oldu qanları vətənin yarasına,
Hər ikisi ucaldı şəhidlər dünyasına.*

*Yaddaşlara həkk olub qazi Əbdülün adı,
Şəhid adı qazanıb onun igid övladı.
Bu xalq öz balasitək "Rasim" deyib ağladı,
Al bayrağa bürünən cənazəsi nur saçdı,
Vətənə can verənlər vətən qoynunda yatdı.*

Manya SƏXAVƏTQIZI

Martin sonunda silahlı hücumla məruz qalan deputat Fazil Mustafa dünən səhəri ilə bağlı açıqlama yayıb. "Səhhətimdə xeyli irəliləyiş var, inşallah, bir neçə günə xəstəxanadan çıxıb müalicəmi evdə aparaacağam", - deyən deputat bu barədə sosial şəbəkə hesabında paylaşım edib.

O, əlavə edib ki, yataq şəraitində olsa da, seçicilərinin problemləri ilə maraqlanır: "Köməkçilərimə tapşırıq verdim ki, hər həftə oluğu kimi Bakıxanov qəsəbəsindəki ofisimdə seçiciləri qəbul etsinlər və tədbir görmək üçün müraciətlərini mənə çatdırsınlar. Artıq gələn həftədən başlayaraq evdən seçicilərin on-line qəbulunu da keçirməyi nəzərdə tuturam".

Üstəlik, F.Mustafa xəstəxanda kitab yazması haqda da danışib. "Solaxay

Fazil Mustafaya hücumla bağlı çoxsaylı müəmma...

Deputatın güllələnməsi haqda cəmiyyəti düşündürən suallara niyə aydınlıq gətirilmir?

Türkan İSMAYILOVA

olmağım bu məqamda işimə yaradı. Fərsət tapdıqca yeni kitabım üzərində xeyli işlədim".

Fazil Mustafa kitab yazmaqda, yaxud "canımızda azacıq ölüm qorxusu vardı, şükür ki, onu da yoxa çıxardınız. Bundan sonrası sizlərə çox ağır olacaq!", - deyər düşmənlərini hədələməkdə olsun, biz dəyərli oxucularımızı bir anlıq deputatın güllələndiyi tarixə apararaq. Və ilk öncə onun hücumu məruz qaldığı günün şəhəri tanınmış jurnalist Eynulla Fətullayevlə telefon danışığını xatırladaq. Hansı ki, deputat bu zaman hadisənin necə baş verdiyini açıqlamışdı: "Evə qədər sürdüm. Maşını qaraja daxil etmək istəyəndə nə olduğunu başa düşmədim. Pultun düyməsini sıxıb, qaraja daxil olmağa hazırlaşdım. Birdən maşının "podpres"-i silkələndi. Çiynimdə dəhşətli ağrı hiss edirdim. Sonra bunun atəş zərbəsi olduğunu anladım, çünki atəş səsini eşitdim. Qapını açıb düşdüm. Darvazaya tərəf bir neçə addım atanda artıq ikinci güllə mənə dəydi. Ayağımdan yaralandım. Evə gedərək tez qapını bağladım".

Hadisədən təxminən bir həftə sonra isə deputat müalicə aldığı xəstəxanda Real TV-yə müsahibə verərək, baş verən hadisəni bir daha nəql edib: "Evə yaxınlaşarkən heç bir şübhəli məqam hiss etmədim. Bizim darvaza

pultla açılır. Evə yaxınlaşana yaxın pultu basdım. Dedim, qapı açılana qədər qardaşıma zəng edim. Evə gəlməyimin səbəbi də o idi ki, axşam namazını evdə qılıram. Qapını pultla açdım, bu vaxt telefonu əlimə götürəndə bir parıltı, dəhşət saçan işıq gördüm. Bunun avtomat olduğunu düşünmədim, elə bildim telefonum partladı. Deməli, güllə maşının qapısından keçib ayağıma dəyib. Birdən ağılıma gəldi ki, mənə atəş açırlar. İkinci atəş də maşının içində çiyrimi tutdu. Darvaza bağlı olsaydı, sürüb geri gedəcəkdim. Amma sui-qəsdli törədənlərin neçə nəfər olduğunu bilmirdim. Maşının qapısını açıb əylərək evə doğru qaçdım. Yoldaşım qapını açanda dedim ki, mənə vurdular, qapını bağlayın...".

Əlbəttə, Fazil Mustafanın bu açıqlaması diqqətimi cəlb etməyə bilməzdi. Ən azı ona görə ki, deputata qarşı terror xəbərinə bu yana, çoxları kimi mənə də bir çox suallar düşündürürdü. Doğrudur, "bu terror aktını İran həyata keçirməyib, bizim xüsusi xidmət orqanlarının planıdır" demək fikrindən uzaqam. Üstəlik, heç bu düşüncədə də deyiləm. Amma etiraz etməliyəm ki, bu məsələdə şübhəni çəkən xeyli məqamlar var. Məsələn, ən xırda detalları diqqətdən keçirək. Əgər hadisə yerində həqiqətən də 7 güllə atılmışdısa, boş gillizlər hara getdi, nə üçün deputatın "dəlik-deşik olmuş" maşınının fotoları çəkilib mediaya ötürülmədi? Hadisə darvazanın düz qarşısında, yeni kameranın önündə baş vermişdisə və F.Mustafanın özünün də dedi ki, evə daxil olduqdan sonra "terrorçular"ın içəri keçib-keçmədiyini kameradan müşahidə etmişdisə, o halda məlum görüntülər niyə indiyədək ortaya çıxarılmır?

İndi isə deputatın güllələnmə hadisəsi ilə bağlı fikirlərini bir daha nəzərdən keçirək. Öncə onu qeyd edək ki, bu məsələ ilə bağlı F.Mustafanın xanımı və qardaşının adından mediada kifayət qədər ziddiyyətli ifadələr yayılısa da, bunların üstündən keçmək olar. Bir anlıq düşünək ki, hadisə baş verən zaman qardaşı orada olmayıb və o da çoxları kimi eşitdiklərini, yeni ona deyilənləri danışib,

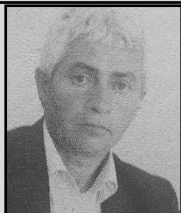
xanımı isə hadisənin şokunda olub, demək, hər ikisi yanlış açıqlamalar verə bilər. Bəs, deputatın özünün ziddiyyətli fikirləri haqda nə demək olar? Məsələn, o, E.Fətullayevə açıqlamasında "...pultun düyməsini sıxıb, qaraja daxil olmağa hazırlaşdım. Birdən maşının "podpres"-i silkələndi. Çiynimdə dəhşətli ağrı hiss edirdim. Sonra bunun atəş zərbəsi olduğunu anladım, çünki atəş səsini eşitdim. Qapını açıb düşdüm. Darvazaya tərəf bir neçə addım atanda artıq ikinci güllə mənə dəydi. Ayağımdan yaralandım", - deyər bildirir.

Real TV-yə müsahibəsində isə tamamilə fərqli fikirlər söyləyir: "...Deməli, güllə maşının qapısından keçib ayağıma dəyib. Birdən ağılıma gəldi ki, mənə atəş açırlar. İkinci atəş də maşının içində çiyrimi tutdu".

Zənnimizcə, normal vəziyyətdə Fazil Mustafanın bir-birini təkbiz edən bu açıqlamalarını təbii qəbul etmək olardı. Deyə bilərdik ki, yaqin hadisənin şokunda olduğundan ilk açıqlamada yanlışlığa yol verib, sonradan səhvini düzəldib. Amma deputatla bağlı bir çox ziddiyyətli fikirlərin ortada olduğu indiki məqamda bu cür düşünmək olmur. Həm də ona görə ki, xanımı "həkimlər Fazil Mustafaya danışımağa icazə vermirdi" dediği günün şəhəri deputat Real TV-yə müsahibə verər və səhhətinin tamamilə normal olduğunu deyir. Bundan iki gün sonra isə öz status paylaşaraq kitab yazdığından, seçicilərin problemləri ilə məşğul olduğundan bəhs edir. Hər halda bütün bunların təsadüf olduğunu düşünmək sadələşmələrdir...

Sonda isə cəmiyyətimizi düşündürən əsas suala aydınlıq gətirməyə çalışaq: "Fazil Mustafa həqiqətənmi İrandakı molla rejiminin sifarişli güllələniş?" Güman edirik ki, vətəndaşlarımızı bu iddialara inandırmaq üçün daha ciddi faktlara ehtiyac var. Bu isə, həqiqətin daha çılpalığı ilə ortaya çıxarılmasıdır. Hər halda deputata qarşı terror həyata keçirməkdə suçlu bilinərək qandallanan şəxsin bir gün sonra narkotik alveri ittihamı ilə həbsə atılması axtardığımız fakt ola bilməz...

Zəfər ORUCOĞLU,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Vətən sevdalısının ömür yolu

44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsində şəhidlik zirvəsinə ucalaraq böyük bir xalqın qəhrəmanlıq simvoluna dönmə minlərlə Vətən sevdalılarının biri də Ayxan Fariz oğlu Qurbanzadədir. Adı odlar yurdu, müdriklər beşiyi Azərbaycanımızın yeni, şanlı tarixinə düşən bu igidimiz Lənkəran rayonunun Şağlaküçə kəndində dünyaya göz açıb. Vətənin harayına birincilər sırasında gedən elin mərd oğlu Vətən sevgisini hər şeydən uca tutaraq, onun yaşaması naminə özünü qurban verir. Məhz buna görə də həyat qədər dəyərli ölümü bütün lənkəranlılara başucalığı gətirir.

Qalib şəhidin özündən sonra qoyduğu daha bir yadigarı döyüş meydanında göstərdiyi rəşadətə görə dövlət tərəfindən layiq olduğu "Vətən uğrunda", "Cəsur döyüşçü", Füzulinin, Şuşanın azadlığına görə medallarıdır. Doğulub boya-başa çatdığı kəndində onun şərəfinə bu laq kompleks ucaldı.

Yaxşı, xeyirxah əməllərə tapınmaqla yetkinlik yaşına çatan Ayxan Vətənin hər qarışını özünə əziz bilir. Odur ki, xain düşmənin ona təcavüzünə, cənnət guşəsi Qarabağımızın girov düşməsinə dözmə bilmir. 2016-cı ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin sıralarında həqiqi hərbi xidmətə yola düşəndə deyir: - Canına yağı dadanmış yurdumuzun taleyi mənə çox düşündürür. Yağıya öz yerini göstərməsək gələn nəsil bizi bağışlamaz. Torpaq onun yolunda ölümə gedən oğulların çiyində Vətən olur. Məqam gələn kimi döyüş meydanında düşmənlə üz-üzə gəlib onun ilan başını əzmək əsas amalıdır...

Cəbhə bölgəsində əsgərlik həyatı başlanan Ayxan Qurbanzadə canından artıq sevdiyi Vətəninə ilk gündən nümunəvi xidməti, çətinlərdə əsgər yoldaşlarına mənəvi dayağı bu mərd oğlanı hamıya sevdirdi. Hərbi təlimlərdə də əla döyüşü keyfiyyətləri nümayiş etməklə həmişə birinci olur, düşməndən alaçağı öcə hazırlaşır. Elə bu məqsədlə atıcılıq peşəsini mükəmməl öyrənir.

2020-ci ilin sentyabrında başlanan İkinci Qarabağ müharibəsində Ayxan Qurbanzadə peşəkar atıcı kimi döyüşlərə atılır. Düşmən tapdağında qalan müqəddəs Vətən torpaqlarının azad edilməsi üçün son damla qanına qədər vuruşmağa and içir. Doğma Azərbaycanına olan məhəbbətini Xocavəndin və Füzulinin azadlığı uğrunda gedən ağır müharibə meydanında göstərir. Belə ki, ölümə meydan oxumaqla düşmənin çoxsaylı canlı qüvvəsini, sayızsız hesabsız texnikasını məhv edir. Azad olunmuş Vətən torpaqlarında üçrəngli bayrağımız ucalanda digərlərə olan nifrəti bir daha artır. Çəkinmədən, qorxmadan ən ağır döyüşlərə girir, mərdliklə vuruşur.

İgid əsgər 25 oktyabr 2020-ci ildə Füzuli-Hadrut istiqamətində haqq savaşımızda adəti üzrə öndə olmaqla düşməne qan qusdurur. Təəssüf ki, özü də ağır yaralanır və Vətən eşqi ürayı dayanır. Beləcə, şərəfli ölümü əsl qəhrəmanlıq məktəbi kimi tarixə yazılan Ayxan Qurbanzadə əbədi olaraq milyonların ürəyinə köç edir...

İran-Azərbaycan daha da gərginl

"İranın Azərbaycan əleyhinə Ermənistanla əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi göstərişi Xamenei tərəfindən verilib"

Məhəmməd Əsədullazadə:
"Tehranın əsas planı
Ermənistanı Azərbaycanla
sülh müqaviləsinin
imzalanmasından
yayındırmaqdır"

Samir Hübətov:
"Tehran rejimi bir tərəfdən
danışqlar aparmaq
görüntüsü yaratmaq istəmə
də, digər tərəfdən
təxribatlarını dayandırmır"

Elxan Şahinoğlu:
"İran-Azərbaycan
münasibətlərinin
normallaşması üçün
tərkibinə diplomatlarla
yanaşı, güc strukturlarının
nümayəndələrinin və
deputatların da qatılacağı
daimi əsasda fəaliyyət
göstərən ikitərəfli
komissiyanın fəaliyyətinə
ehtiyac var"

Aqşin Kərimov:
"Azərbaycan-İran
münasibətlərindəki
kəskinləşən ritorika
Tehrandan getdikcə zilə
qalxan hərbi təhdidlərlə
müşayiət ediləcək"

Bugünlərdə, daha dəqiq desək, aprelin 7-si və 8-də Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovla İranın xarici işlər naziri Hüseyn Əmir Abdullahian arasında telefon danışığı olub. Tərəflər telefon danışığı zamanı iki ölkə arasında mövcud olan narazılıq və anlaşmazlıqlarla, o cümlədən Bakı ilə Tehran arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişafı və bəzi regional məsələlərlə bağlı geniş müzakirələr aparıblar. Qeyd edək ki, Ceyhun Bayramov Azərbaycanın milli maraqlarına əsasən həyata keçirdiyi müstəqil xarici siyasətinə və region ölkələri ilə ikitərəfli münasibətlərinə hörmətlə yanaşılmasının vacibliyini də vurğulayıb. Həmçinin, Azərbaycanla İran arasında mövcud olan layihələrin icrası istiqamətində iş aparılmasına dair razılıq ifadə olunub və nazirlər qarşılıqlı təmasların davam etdirilməsinin mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini bildiriblər.

Onu da nəzərinizə çatdırmaq ki, sözügedən telefon danışığının ardınca Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryan İranın Ali Təhlükəsizlik Şurasının katibi Əli Şamxani ilə görüşüb. Rəsmi informasiyada tərəflərin ikitərəfli gündəliyi, İran-Ermənistan əlaqələrinin inkişafını, həmçinin regiondakı vəziyyəti müzakirə etdikləri qeyd olunsa da, Ermənistan Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin keçmiş direktoru, "Vətən" partiyasının lideri Artur Vanetsyan bəyan edib ki, Ermənistan və İran Türkiyə-Azərbaycan planlarından qaynaqlanan ümumi çağırışlar və "təhdidlərə" qarşı birləşə bilər. Bununla bağlı axar.az-da yer alan məlumata görə, Artur Vanetsyan bildirib ki, Bakı və Ankaranın Cənubi Qafqazdakı siyasəti təkcə Ermənistanla qarşı deyil, həm də İrana qarşı yönəlib: "Zəngəzur planları, yeni dəhliz açmaq təkcə Ermənistan üçün deyil, həm də İran üçün birbaşa "təhlükədir". Regional sərhədlərin dəyişdirilməsinə imkan verməyəcəyini dəfələrlə bəyan edən Tehranın hərəkətləri və ritorikasının səbəbi budur. Bəyanatlar bir yana qalsın, İran ordu vaxtaşırı təlimlər keçirərək, boş oturmağa qorxur. Tehran bu davranışı ilə Azərbaycan və Türkiyə "təhlükəsi" fonunda Ermənistanın ərazi bütövlüyünü qorumağa çalışır. Dost və qardaş İranın bu söylərini yüksək qiymətləndiririk. Bakı və Ankaranın Cənubi Qafqazdakı siyasəti

təkcə Ermənistanla qarşı deyil, həm də İrana qarşı yönəlib. Bu münasibətə ilk baxışda təsəvvür ediləndən daha qlobal xarakter daşıyır". Ermənistan Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin keçmiş direktoru əlavə edib ki, bu istiqamətdə əməli addımlar atılmalıdır: "Əgər Ermənistan və İran təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığa daha çox diqqət yetirsəydilər, ikitərəfli münasibətlərdə tam etimad mühiti yaratsaydılar, o zaman regionda indiki çətin vəziyyət olmazdı".

"Tehranın Ermənistanla verdiyi dəstək fonunda İran-Azərbaycan əlaqələrinin normallaşması gözlənilir"

Beləliklə, mövzu ilə bağlı mövqeyini "Hurriyyet"lə bölüşən Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri, Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini, politoloq Məhəmməd Əsədullazadə Ermənistanla İran arasında hərbi-müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq sazişinin bağlandığını bildirməklə yanaşı, İranın Azərbaycan əleyhinə Ermənistanla əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi göstərişinin birbaşa Seyid Əli Xamenei tərəfindən verildiyini deyib: "Ermənistanla İran arasında hərbi-müdafiə sahəsində ümumi razılıq və sazişin imzalan-

ması istiqamətində addımlar atılır. Bildiyiniz kimi, Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryan İranın Ali Təhlükəsizlik Şurasının katibi Əli Şamxani ilə görüşüb. İki ölkənin Təhlükəsizlik Şurası katibliyi səviyyəsində aparılan danışqlarda Zəngəzur dəhlizi və Tehranın Ermənistanla hərbi yardımını müzakirə edilib. İranın Təhlükəsizlik Şurasının katibinin birbaşa İranın ali dini rəhbəri Seyid Əli Xameneiyə təbə olmasını nəzərə alsaq, demək, İranın Azərbaycan əleyhinə Ermənistanla hərbi-müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi göstərişi birbaşa Seyid Əli Xamenei tərəfindən verilib. İranla Ermənistan arasında hərbi-müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində memorandumların imzalanmasından sonra bu ölkədə SEPAH-ın fəaliyyətinə icazə verilməsi gözlənilir".

Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədrinin fikrincə, Tehranın əsas planı Ermənistanı Azərbaycanla sülh müqaviləsinin imzalanmasından yayındırmaqdır: "Qeyd edim ki, İranın mövcud siyasəti ABŞ-ın Cənubi Qafqazdakı regional siyasətinə zidd olmaqla yanaşı, İranın regionda geosiyasi mövqeyinin güclənməsinə xidmət edir. Ötən ay ABŞ-ın dövlət katibi Entoni Blinken Kongresdə xarici əlaqələr komitəsində çıxışı zamanı Cənubi Qafqazda İranın

artan təzyiqlərinin qarşısını almağın və İranla Azərbaycan sərhədinin uzunluğuna görə Azərbaycanı müdafiə etməyin lazımlı olduğunu vurğulamışdı. Belə olan təqdirdə, ABŞ-ın dəstək verdiyi Ermənistan hakimiyyəti isə İranın Azərbaycana qarşı fəaliyyətə keçməsinə şərait yaradır və Tehranı regionda aktivləşdirmək üçün sazişlər imzalayır. Rəsmi Bakı bu kontekstdə Vaşinqtona çağırışlar etməli, Ermənistan-İran əlaqələrinin regionda sülhü təhdid etdiyini və ABŞ-ın regional siyasətinə qarşı olduğunu vurğulamalıdır. Sonda onu da bildirməliyəm ki, Tehranın Ermənistanla verdiyi dəstək fonunda İran-Azərbaycan əlaqələrinin normallaşması gözlənilir".

"İran və Azərbaycan arasında yaranmış belə gərgin münasibətlərin qısa zamanda düzələcəyi inandırıcı görünür"

"Beynəlxalq Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırmaları" Mərkəzinin sədri, politoloq Samir Hübətov isə bu qənaətdədir ki,

Tehran rejimi 4 səfərlilik əməkdaşlığının Azərbaycan tərəfindən "persona-non-grata" elan edilməsi və ölkə xarici edilməsindən sonra vəziyyəti düzəltmək üçün yeganə çıxış yolunun özünün bu danışqlara başlamasından keçdiyini anlamağa başlayıb: "İran XİN başçısı Hüseyn Əmir Abdullahianın Azərbaycan XİN başçısı Ceyhun Bayramovla telefon danışığı və bu danışq zamanı müzakirə edilən mövzulardan aydın olur ki, İran tərəfi hələ indi anlamağa başlayır ki, vəziyyəti sözün həqiqi mənasında korlayıblar. Telefon danışığında dörd əsas nüans qabarıq şəkildə nəzərə çarpdırılıb. Birincisi, iki ölkə arasında mövcud olan narazılıq və anlaşmazlıqlarla bağlı müfəssəl müzakirə aparılıb. Anlaşılmazlıqların aradan qaldırılması üçün danışqların davam etdirilməsinin vacibliyi vurğulanıb. İkincisi, Azərbaycanla İran arasında mövcud olan layihələrin icrası istiqamətində iş aparılmasına dair razılıq ifadə olunub. Üçüncüsü, Ceyhun Bayramov Azərbaycanın milli maraqlarına əsasən həyata keçirdiyi müstəqil xarici siyasətinə və region ölkələri ilə ikitərəfli münasibətlərinə hörmətlə yanaşılmasının vacib olduğunu diqqətə çatdırıb. Və nəhayət, nazirlər qarşılıqlı təmasların davam etdirilməsinin vacib olduğunu qeyd ediblər. Fikrimcə, Tehran

İran münasibətləri aşır

rejimi 4 səfirlik əməkdaşının Azərbaycan tərəfindən "persona-non-grata" (arzuolunmaz şəxs) elan edilməsi və ölkə xarici edilməsindən sonra vəziyyəti düzəltmək üçün yeganə çıxış yolunun özünün bu danışıqlara başlamasından keçdiyini anlamağa başlayıb. Təbii ki, İran və Azərbaycan arasında yaranmış belə gərgin münasibətlərin qısa zamanda düzələcəyi inandırıcı görünmür".

Politoloq onu da qeyd edib ki, Tehran rejimi bir tərəfdən danışıqlar aparmaq görüntüsü yaratmaq istəsə də, digər tərəfdən təxribatlarını dayandırmır: "Təbii ki, Azərbaycanla danışıqlar üçün hər zaman qapı açıqdır, amma bunun üçün Tehran rejiminin yerinə yetirməli olduğu bir neçə şərt var. Belə ki, İran mediasında anti-Azərbaycan yazılarının qarşısı alınmalı, 27 yanvar 2023-cü il tarixdə Tehrandakı səfirliyimizə edilən terror aktı obyektiv araşdırılmalı, Azərbaycan daxilində təxribata səbəb olan casus şəbəkəsinin formalaşdırılması dayandırılmalı, o cümlədən mövcud şəraitdə Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normalaşdırılmasına mane olunmamalıdır. Hesab edirəm ki, ilkin olaraq bu addımların atılmasından sonra tərəflər arasında etimad mühitini bərpa etmək mümkün olar. Əks təqdirdə gərgin münasibətlərin normalaşması inandırıcı görünmür".

"Münasibətlərin normalaşması üçün qərarı SEPAH və ona aid strukturlar verməlidir, əks halda İran Xarici İşlər Nazirliyi istəsə belə, münasibətləri normalaşdırma bilməyəcək"

İran və Azərbaycan xarici işlər nazirlərinin iki gün dalbadal telefonla danışmalarının təbii olduğunu vurğulayan "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu isə iki ölkə arasındakı münasibətlər dibin də aşağısında, faktiki müharibənin astanasında olduğunu bildirib: "Bu, nə Azərbaycanın, nə də İranın maraqlarına cavab verir. Ancaq münasibətlərin gərginlik mərhələsindən çıxması üçün ilk addımları Tehran atmalıdır. Birincisi, Azərbaycan səfirliyinə edilən hücumun araşdırılması

barədə Bakıya müfəssəl məlumat verilməlidir. İkincisi, deputat Fazil Mustafaya hücum edən terrorçulara əmrin İrandan verildiyi təsdiq olunarsa, Tehran buna aydınlıq gətirmək məcburiyyətindədir. İranın sərhədə qoşun birlikləri toplanmasından və hərbi təlimlərindən tutmuş, internetdə təxribatçı görüntülərin yayılmasına qədər məsələlər danışıqların sonrakı mərhələsində müzakirə olunmalıdır. İki ölkənin xarici işlər nazirlərinin mütəmadi telefon danışıqlarının mövcud gərginliyi azalacağına inam azdır. Belə telefon danışıqlar keçmiş aylarda da olub, ancaq münasibətlərin normalaşmasına müsbət təsir etməyib. Çünki İranda qərarları bu ölkənin Xarici İşlər Nazirliyi vermir. İranda Azərbaycanla bağlı qərarları güc strukturları - İran İslam Keşikçiləri Korpusu (SEPAH-V.B.) və ona aid strukturlar verirlər. Deməli, münasibətlərin normalaşması üçün bu strukturların qərar verməsi lazımdır. Onlar qərar vermədən İran Xarici İşlər Nazirliyi istəsə belə, münasibətləri normalaşdırma bilməyəcək, nazirlərin hər telefon danışığından sonra növbəti təxribatla üzləşəcəyik və gərginlik azalmayacaq. Digər tərəfdən, İran parlamenti Azərbaycan əleyhinə sənədlər qəbul edir. İran Xarici İşlər Nazirliyi parlamentlərini inandırmalıdır ki, Azərbaycanın daxili işlərinə qarışmaq olmaz. İran XİN bunu edə biləcəkmi və ya bunu etmək istəyəcəkmi? Məsələn İranın xarici işlər naziri Hüseyn Əmir Abdullahian telefon danışıqı zamanı illərdir təkrarladıqları fikri deyib: "Düşmənlər İran və Azərbaycan arasındakı problem və gərginlikdən faydalanırlar". Aydındır ki, iranlı diplomat düşmənlər dedikdə İsraili və ABŞ-ı nəzərdə tutub. Yenə də eyni hava. ABŞ və İsrail Tehranın düşməni ola bilər, ancaq Azərbaycanın bu

İran və Azərbaycan xarici işlər nazirlərinin iki gün dalbadal telefonla danışmalarının təbii olduğunu vurğulayan "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu isə iki ölkə arasındakı münasibətlər dibin də aşağısında, faktiki müharibənin astanasında olduğunu bildirib: "Bu, nə Azərbaycanın, nə də İranın maraqlarına cavab verir. Ancaq münasibətlərin gərginlik mərhələsindən çıxması üçün ilk addımları Tehran atmalıdır..."

iki dövlətlə tərəfdaşlıq münasibətləri var. Tehran bunu qəbul etməyincə münasibətlərin normalaşmasından danışmaq yer-sizdir. Elə Ceyhun Bayramov da telefon danışıqında iranlı həmkarının diqqətinə çatdırıb ki, Azərbaycan milli maraqlarına uyğun müstəqil xarici siyasət həyata keçirir".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri hesab edir ki, iki ölkə arasında gərginliyin azalması və münasibətlərin normalaşması üçün daimi əsasda fəaliyyət göstərən ikitərəfli komissiyanın fəaliyyətinə ehtiyac var: "Bu komissiyada yalnız iki ölkənin diplomatları deyil, güc strukturlarının nümayəndələri və deputatları da iştirak etməlidir. Çünki Azərbaycana qarşı təxribatçı qərarları məhz İranın güc strukturları və deputatları qəbul edirlər. Güc strukturlarının saytlarında və televiziyaalarında Azərbaycan əleyhinə təbliğat heç zaman dayanmayıb, bu məsələlərə də aydınlıq gətirilməlidir, bu məsələlərin həlli İran Xarici İşlər Nazirliyinin səlahiyyəti xaricindədir. Eyni zamanda, İranın ali dini liderinin (Seyid Əli Xamenei-V.B.) mollalarına Azərbaycan haqqında danışarkən diqqətli olmalarını tövsiyyə etməlidir. Nazirlər telefon danışıqı zamanı Azərbaycanla İran arasında mövcud olan layihələrin icrası istiqamətində iş aparılmasına dair razılıq ifadə ediblər. İki ölkə arasında ortaq layihələrin icrası vacibdir. Ancaq münasibətlərdə gərginlik azalmadan, İrandakı bütün strukturlar Azər-

baycanın daxili işlərinə qarışmaqdan vaz keçməyincə, təxribatlarını durdurmadıqca, ortaq iqtisadi layihələrin reallaşması çətin olacaq".

"İran həm aşkar, həm də gizli olaraq öz niyyətlərini həyata keçirməyə cəhd edəcək"

Siyasi şərhçi Aqşin Kərimov isə bu fikirdədir ki, Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovla iranlı həmkarı Hüseyn Əmir Abdullahian arasında telefon vasitəsilə geniş müzakirələrin aparılması aqressiyanı azaltmağa doğru istək kimi qiymətləndirilə bilər: "Azərbaycan-İran danışıqlarının iki ölkənin köklü siyasətinə təsir edəcəyini gözləmək əbəsdir. Ən azından, ona görə ki, nə Azərbaycan Ermənistan üzərindəki şərtlərdən, İsrailə əlaqələrinin dərinləşməsindən əl çəkəndir, nə də İran radikal dini-siyasi baxışları beynindən siləndir. Münasibətlərdə müvəqqəti "mehribanlıq" yaşansa belə, Bakı-Tehran münasibətlərindəki kəskinləşən ritorika İrandan getdikcə zülə qalxan hərbi təhdidlərlə müşayiət ediləcək. Lakin bir məqam diqqət çəkməyə bilməz, hələ nə Azərbaycan, nə də İran müştərək iqtisadi layihələrin gələcəyini sual altına qoyan bəyanatlar səsləndiriblər. Xüsusilə, iki dövlətin iqtisadi platformada maraqlarını eyniləşdirən Şimal-Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizidir. Bayramov-Abdullahian danışıqlarında mövcud olan layihə-

lərin icrası istiqamətində iş aparılmasına dair razılığın ifadə edilməsi həm ikitərəfli münasibətlərin iqtisadi cəhətlərini, həm də dəhliz çərçivəsində çoxvektorlu aspektləri özündə ehtiva edir".

Siyasi şərhçi qeyd edib ki, Azərbaycan və İran xarici siyasət idarələri arasındakı təmasların davamı kimi ortaya bir səfər də çıxıb: "Söhbət Rusiya prezidentinin köməkçisi İqor Levitinin Tehrana səfərindən gedir. Levitin Tehrandakı İranın xarici siyasət lövhəsində "at fiquru" olan Ali Təhlükəsizlik Şurasının katibi Əli Şamxani ilə görüşdə Şimal-Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu üzrə müzakirələr aparıb. Əli Şamxani son zamanlar İran xarici siyasətində barışdırıcılıq fəaliyyəti ilə diqqət çəkir, o, regional əlaqələri yaxşılaşdırmaq üçün Səudiyyə Ərəbistanı ilə danışıqların fiquru rolunda çıxış etdi. Levitinlə Şamxaninin görüşündə Azərbaycan-İran gərginliyinə son qoyulması "Şimal-Cənub"un əhəmiyyəti fonunda müzakirə oluna bilər. Çünki Rusiya bu dəhlizə yarımçıqlıq kompleksi gətirən problemləri aradan qaldırmaqda, Rəşt-Astara dəmiryol xəttinin tikintisinin yekunlaşmasında maraqlıdır. Şamxaninin "Şimal-Cənub"un müzakirə predmetinə gətirilməsi fonunda "bu strateji layihə ilə bağlı iki ölkə rəhbərliyinin qərarlarının həyata keçirilməsinə əngəl törədən bütün maneələr yaxın vaxtlarda aradan qaldırılmalıdır" sitatı diqqət çəkir. Ancaq bu o demək deyil ki, İran Azərbaycanın strateji maraqlarını yuxarıda tutur. Əksinə, bəlkə də, Rusiya ilə birlikdə dəhlizdəki "təmiri" Azərbaycanın aktivlərini azaldacaq, ancaq Bakı üçün cəlbədicə görüntü yaratmaq tərzində nəzərdən keçirir. Bu nə ola bilər? Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizi layihəsinin strateji əhəmiyyətini kiçiltmək və onun sırf "Şimal-Cənub"un bir qolu kimi inkişafına baxış bucağı İranın şüurunda yer ala bilər. Əli Şamxaninin Levitindən sonra Ermənistanın Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryanla görüşünün notları da yəqin ki, həmin maraqlara uyğun yazılmışdı". Aqşin Kərimovun qənaətinə, Abdullahian sadəcə, Azərbaycanı sakitləşdirmək üçün Bayramovla danışıb: "Deməli, İran həm aşkar, həm də gizli olaraq öz niyyətlərini həyata keçirməyə cəhd edəcək. İndi əsas diqqət Rusiyanın necə oynayacağı və Türkiyənin buna necə reaksiya verəcəyidir. Hərçənd ki, Moskva hələ bu zamana qədər Azərbaycanla əməkdaşlığın ruhunu İranın regional təhdidlərinə qurban verməyib. Bu baxımdan, ortaq məxrəcə gəlmək üçün diplomatik-siyasi kanallarda var-gəllər davam edəcək, Azərbaycan-Türkiyə-Rusiya üçbucağında da müzakirələrin davam edəcəyi gözləniləndir. Amma müzakirələrin xarakterindən asılı olmayaraq Azərbaycanla İran arasındakı gərgin münasibətlərin nüvəsi soyumaya bilər".

Vazeh BƏHRAMOĞLU

Yaşıllaşdırma idarəsində külli miqdarda yeyinti faktı

Baş direktor Həsərət Əmrahovun "səhhətində yaranan problemlərə görə" vəzifədən azad edildiyi bildirilirdi, amma...

Bir ay öncə Bakı Şəhər Yaşıllaşdırma və Təsərrüfatı Birliyinə baş direktoru Həsərət Əmrahov səhhətində yaranan problemlərə görə öz ərizəsi ilə vəzifəsindən azad edildi. Bununla bağlı yayılan məlumatda Birliyin baş direktoru vəzifəsinin icrasının Mirdamət Seyidova həvalə olunduğu qeyd edilirdi. Hər iki hadisə - Həsərət Əmrahovun Birliyin baş direktoru vəzifəsindən azad olunması və Baş direktor vəzifəsinin icrasının Mirdamət Seyidova həvalə olunması Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizovun müvafiq əmriləri ilə həyata keçirilib.

Yayılan məlumatda Həsərət Əmrahovun səhhətində yaranan problemlərə görə öz ərizəsi ilə vəzifəsindən azad edildiyi qeyd olunsada, əldə etdiyimiz məlumata görə H.Əmrahovun istefasına başqa amil səbəb olub. İddiaya görə, Bakı Şəhər Yaşıllaşdırma və Təsərrüfatı Birliyinin sifarişləri ilə həyata keçirilmiş işlərə Birliyin iş adamlarına külli miqdarda borcu yaranıb. Qeyd edək ki, Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti Yaşıllaşdırma Təsərrüfatı Birliyi 17 oktyabr 2005-ci ildə Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 272 sayılı sərəncamı əsasında ləğv edilmiş Abadlaşdırma və Park-Bağ Təsərrüfatının İnkişafı Departamentinin hüquqi varisidir. Müstəqil balansla malik olan Yaşıllaşdırma və Təsərrüfatı Birliyi Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən ona verilmiş səlahiyyətlər çərçivəsində öz adından müqavilələr bağlamaq, əmlak və qeyri-əmlak hüquqlarını əldə etmək, məsuliyyət daşımaq, məhkəmələrdə iddiaçı və yaxud cavabdeh qismində iştirak etmək, öz üzərinə öhdəliklər götürmək və vəzifə icra etmək hüququna malikdir. Bu hüquqlar çərçivəsində də müəyyən əməliyyatlar keçirilib və indi Yaşıllaşdırma Təsərrüfatı Birliyinin iş adamlarına borcu yaranıb. Bu məlumatların nə qədər gerçəkliyi ifadə etdiyinə Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti aydınlıq gətirməlidir.

Bu məlumatla bağlı iddianın ikinci hissəsi isə ondan ibarətdir ki, Yaşıllaşdırma və Təsərrüfatı Birliyində "gizləmə əməliyyatı" həyata keçirilməyə çalışılır. Birliyin baş direktoru vəzifəsinin icrasının Mirdamət Seyidova həvalə olunması da bununla izah edilir. İddia olunur ki, 65 yaşlı tamam olmuş şəxslər məcburən təqaüdə göndərildiyi halda, Birliyin baş direktoru vəzifəsinin icrasının 68 yaşlı Mirdamət Seyidova həvalə olunması da bununla bağlıdır. Bu məqam Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti rəhbərliyinin fəaliyyətinin də qanunlara tam uymadığını göstərir. Buna görə Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti rəhbərliyi Yaşıllaşdırma və Təsərrüfatı Birliyin baş direktoru vəzifəsinin icrasının 68 yaşlı Mirdamət Seyidova həvalə olunması məsələsinə aydınlıq gətirməlidir.

Bu mövzunu izləməyə çalışacağıq. Eyni zamanda, yazıda adları keçən şəxs və qurumların da mövqeyini dinləməyə hazırıq.

Arzuman LOĞMANOĞLU

"Bakıdan Naxçıvana göz həkimi göndərilsin..."

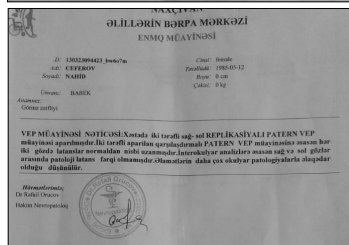
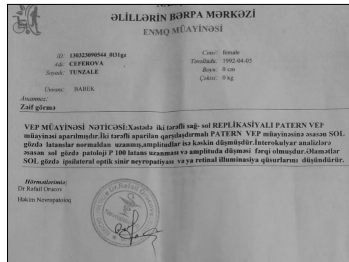
Naxçıvan sakini Allahverdi Cəfərov: "Burada açıq alver gedir, siğorta ola-ola, yoxlanış üçün 30 manat verməyə məcbur oluruq"

Naxçıvan şəhəri, Babək rayonu, Cəhri qəsəbəsinin sakini Cəfərov Allahverdi Cəfər oğlu tərəfindən Hurriyyet.az saytının redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi iddia edir ki, oğlu Nahidə əlillik dərəcəsi düşdüüyü halda, rəsmi qurumlar vermirlər:

"Mən, Naxçıvan şəhəri, Babək rayonu, Cəhri qəsəbəsinin sakini Cəfərov Allahverdi Cəfər oğlu, yazaraq sizdən xahiş edirəm ki, mənim problemimi işıqlandırasınız.

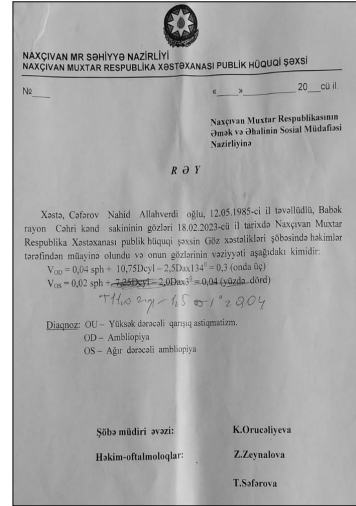
Deməli, oğlumu müayinə etdirmək üçün Naxçıvandakı "Respublika Xəstəxanası"na apardım. Yoxlanışdan sonra göz həkimi Rəhimə Əliyeva bildirdi ki, oğlum Nahidə və qardaşım qızı Tünzaləni xəstəxanaya yazdıraaq.

Yoxlamalar nəticəsində göz həkimləri görmə qabiliyyətini itirdiyinə görə oğlum Nahidə 2-ci qrup, qardaşım qızına da 3-cü qrup əlillik statusunun verilməsini təsdiqlədilər. Sənədlərə qol çəkilmiş vəziyyətdə aparıb komissiyaya təqdim etdim. Lakin orda sə-

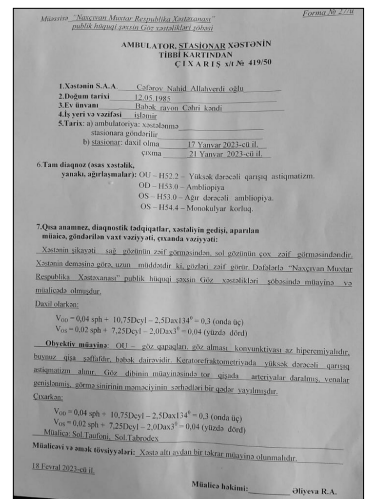
nədə baxan əməkdaşlar - Kəmalə, Zinyet, Türkan və Kamilə xanım sənədi təsdiq etmədilər. Sanki göz həkimidirlər?

Bu məsələ ilə bağlı 30 nəfər birlikdə Ali Məclisə şikayətə getdik. Səhiyyə naziri Niyazi Novruzov tapşırıq verdi, komisiya yaradıldı, Rəhimə Əliyevanın 15 xəstəsini qəbul etdilər və cəmi 3 xəstəyə qrup verdilər. Yaranan fürsətdən istifadə edən şəxslər öz adamları-

rından 2 min manat pul alıb, onları komissiyadan keçirdilər. Naxçıvan MR Xəstəxanasının baş həkimi Bağirov Zəbur Davud oğludur...

60 nəfər gözədən əlil adından Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyindən xahiş edirik, Bakıdan Naxçıvana göz həkimi göndərilsin. Burada bir tək Rəhimə Əliyevadır, onun da arayışlarını haqsız, səhv çıxarırlar. Burada açıq alver ge-

dir. Biz siğorta ola-ola, 30 manatdan ödəniş edib yoxlanırıq. Açıq alver gedir, yoxlayan, nəzarət edən yoxdur".

Məsələ ilə bağlı Naxçıvan Muxtar Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə əlaqə saxlamağa çalışsaq da, zənglərimiz cavabsız qaldı.

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

"Naxçıvanın yiyəsi, sahibi nə vaxt olacaq?"

Şərur sakini səhiyyə sistemindən narazıdır

Naxçıvan şəhəri, Şərur rayonu, Mahmud kənd sakini İsmayilova Esmira Xəlil qızı tərəfindən "Hürriyyət" in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi Naxçıvan Kardioloji Xəstəxanasının rəhbərliyindən şikayətçidir:

"Mən, İsmayilova Esmira Xəlil qızı, sizdən xahiş edirəm ki, problemimi işıqlandırasınız.

Naxçıvan xəstəxanalarında özbaşınalıq davam edir. 75 yaşlı anam İsmayilova Leyla İslam qızı xəstədir, özünü güclə idarə edir. 10 gün əvvəl ürək problemi olduğuna görə, xəstəxanaya apardım. Həkim kardioloji xəstəxanaya yazdı, müayinədən keçməyi, həmçinin EXO-kardiogramma etdirməyi məsləhət gördü.

Kardiogramma etdirdim. EXO-kardiogramma aparatının işləmədiyini dedilər. Xəstəni Mərkəzi Xəstəxanada işləyən Səbinə həkimə yönləndirdilər. Həkim də orda ol-

madı, anamla qaldıq ortada. 30 AZN-ə taksi danışıb, anamı birtəhər evə getirdik.

Şəhər təzədən bir də maşın tutub xəstəxanaya getdik. Yenə dedilər ki, həkim yoxdur, saat 11-də gələcək. 11:30-da axır ki, gəlib çıxdı. Otağın qapısı növbədə dayanan xəstələrlə dolu idi. Həkimin qəbuluna düş-

mək üçün xəstələr bir-birini əzirdi. Güc-bəla ilə anamı həkimin qəbuluna saldım. Həkim üstümüzə qışqıraraq "çıxın çölə, növbə götürün", - dedi.

Dedim ki, 75 yaşlı qadını 2 gündür sizdən ötrü gətirirəm, belə vicdansızlıq olar, yaşlı qadındır, növbədə nəçə gün gözləməlidir? Mənim üstümə bir daha qışqıraraq, "sənə deyirəm çıx çölə" dedi. "Sizi şikayət edəcəm" dedikdə isə, "get prezidentə de, kimə istəyirsən de", - cavab verdi.

Mühafizə də işləyən oğlan gəldi ki, həkim, qadın ayaq üstə dura bilmir, xahiş edirik müayinə edin getsinlərg

Nəçə saatdan sonra bizi qəbul edib, müayinə etdi.

Bəs, bizim kimi kasıb insanlar nə etməlidir? Naxçıvanın yiyəsi, sahibi nə vaxt olacaq?

Xahiş edirəm şikayətimi lazımı orqanlara çatdırasınız".

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

"Bu il yoxlanışdan keçirmədilər ki, sağalmısınız..."

Naxçıvan şəhər, Şərur rayonu, Yenigicə kənd sakini Bağirov Ramiz Məmməd oğlu tərəfindən "Hürriyyət" in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Birinci Qarabağ döyüşlərində könüllü iştirak etdiyini, II qrup əlil olduğuna deyən şikayətçi bildirir ki, 2021-ci ildən əlilliyə görə aldığı pensiya dayandırılıb:

"Mən, Bağirov Ramiz Məmməd oğlu, yazaraq sizə bildirirəm ki, mən II qrup əlil, müharibə veteranı olduğum halda, pensiyamı kəsiblər. Könüllü döyüşçü olmuşam. Dövlət tərəfindən evlə təmin olunmuşam. İl-də bir dəfə komissiyadan keçirdik. Bu il yoxlanışdan keçirmədilər ki, sağalmısınız.

Qarabağ döyüşçüsü pensiyasının qanunsuz olaraq kəsildiyini iddia edir

Həkimlərin rəyinə əsasən göstərilir ki, sağalmışam, iş qalibillətim var. Sağalan adamın 2 ay qabaq ciyarından necə qəlpə çıxı bilərdi?

Bu şikayətimlə bağlı yazmadığım, getmədiyim orqan qalmayıb. Dünən də Milli Məclisdə olmuşam. Adil müəllimin qəbuluna getsəm də, iclasda olduğu deyildi.

İmkanim yaxşı deyil, xəstəxanalarda ya-

sayıram. Səhhətim icazə vermirdi ki, hansısa bir işlə məşğul olum. Hal-hazırda da "Medera" hospitalda müalicə alıram. Sizdən xahiş edirəm ki, mənim müraciətimi işıqlandırasınız".

Məsələ ilə bağlı Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondu ilə əlaqə saxladım. Məsələni araşdırıb, redaksiyamızla əlaqə saxlanılacağını bildirdilər.

Jalə FAMILQIZI

Bu vətənin hər qarışını canımı qurban edəcək qədər sevirəm. Azərbaycan adlı bu məmləkətin hər kəndi, hər şəhəri, dağı, aranı, yaylağı mənim üçün cənnətdir. Bir də bu məmləkətin bir Naxçıvanı var ki, sanki anadan ayrı düşən bir baladır. Mən o diyarı bir ana sevgisi ilə, bala bağlılığı ilə sevirəm.

Heç görmədən sevdalanmışdım Naxçıvan adlı diyara. Sevgim şəhidlərimin vətən sevgisi qədər pak, təmiz idi. Elə şəhidlərimin sayəsində də ulu torpağı xəyalən qarış-qarış görmüşdüm. Ən böyük arzum idi o torpaqda şəhid adını elə şəhid adına layiq şəkildə anım. Çox şükür, 4 aprel 2023-cü ildə o arzuma çatdım. illərlə xəyalımda canlandırır göz yaşı tökdüyüm həmin tədbir real oldu. Bu dəfə xəyaldan ayıldım deyə yox şəhid ailələrini bağrıma basarkən göz yaşlarıma hakim ola bilmədim. Yüzlərlə ürək eyni anda şəhid sevgisi, şəhid həsrəti ilə döyünürdü. Naxçıvan torpağında şəhid adına keçirilən ilk böyük tədbiri keçirməyin qürurunu yaşamaq yaşadığım ən gözəl

Ulu Naxçıvanın qeyrət təcəssümü

duygulardan idi. Bu aylarla çəkilən zəhmətin bəhrəsi idi.

Toğrul Məmmədovun adına layiq bir kitab ərsəyə gətirmək qədər o kitabı təqdim etmək də çətin və məsuliyyətli idi. Artıq üçüncü təqdimat mərasimi idi ki, "QEYRƏT TƏCƏSSÜMÜ" oxuculara təqdim olunurdu. Digər iki tədbirdə olduğu kimi, "Bacardıq" deyə bilmək üçün hər vəchlə çalışdıq. Şəhid qardaşı Üzeyir Məmmədov Naxçıvanda, mən Bakıda olsa da, məsafələr görülməli işlərimizə əngəl ola bilmədi. Nəhayət ki, o möhtəşəm gün çatdı.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Naxçıvan Muxtar Respublikasında səlahiyyətli nümayəndəliyinin dəstəyi ilə Naxçıvan Dövlət Milli Dram Teatrında keçirilən tədbirdə sözün əsl mənasında qürur ilə kədər tən yaşandı. Əlahiddə Ümumqoşun Ordusunun orkestr heyətinin müşayiətilə şəhidlərimizin ruhları bir dəqiqəlik sükutla yad edildi və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirildi. O an şəhid ailələrinin gözləri bulud kimi boşalıb dolsa da, yenə də başları dik idilər. Çünki vətənə qurban olan minlərlə candan biri də onların canlarından ayrılan canlar idi.

Aprel döyüşlərinin yeddinci ildönümü ərəfəsində keçirilən bu tədbir şəhidlərimizin adlarının əbədiyaşar olmasının bir sübutu idi. Tədbirin aparıcısı, gənc olması baxmayaraq istedadı ilə ürəkləri fəth

dirdiyimdə sanki bu ulu torpaqda uyuyan şəhidlərimin ruqlarını yanımda hiss etdim. O alqış sədaları ömrümün sonuna qədər qulaqlarımdan getməyəcək.

Tədbir dəyərli insanların fikirləri ilə davam etdi. Şəhid qardaşı, kitabın yazılmasında bilavasitə rol alan Üzeyir Məmmədov çıxışında illərdən sonra şəhid qardaşının adına bu addımı atmağın onun üçün nə qədər önəmli olduğunu dilə gətirdi.

Şəhid ailələrinin, qazilərin, iştirakı ilə keçirilən tədbirdə Əlahiddə Ümumqoşun Ordu heyəti, icra nümayəndələri, Təhsil Nazirliyinin nümayəndələri, Mədəniyyət Nazirliyinin nümayəndələri, Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin nümayəndələri, Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru Elburus İsayev, Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun rektoru Azad Novruzov, Naxçıvan Universitetinin rektoru Anar Kazımov, Naxçıvan MR Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Agentliyinin direktoru Vüqar Babayev, Naxçıvan MR Televiziya və Radio Verilişləri QSC-nin sədri Sahil Tahirli, Gənclər və İdman naziri Ramin Hacı, Naxçıvan Yazıçılar Birli-

yənin sədri Asim Yadigar və bir çox qonaqlar iştirak etdilər.

Əlahiddə Ümumqoşun Ordusunun nümayəndəsi, Ağdam Rayon İcra başçısının müavini Xəqani Nəzərov və Toğrul Məmmədovun silahdaşı Xanı dayı, Mayor Məmmədov Rəşad oğlunun anası Nazilə xanım, kapitan Savalanov Nəcməddin Akif oğlunun anası Rəna xanım, Sadiqov Emin Rəşad oğlunun anası Gülşad xanım, Gül-məmmədov Amin Mayis oğlunun atası

Mayis müəllim, Quliyev Şahmar Kəmaləddin oğlunun xanımı Gülnarə xanım, Türkiyənin Naxçıvandakı baş konsulu Asip Kaya, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisin deputatları Anar İbrahimov, Etimad Məmmədov, Toğrulun ilk müəlliməsi Nazilə müəllim, Heydər Əliyev adına Hərbi Liseyde sinif rəhbəri olan Bəyim müəllimə, Toğrulun uşaqlıq dostları, kursant yoldaşları, "QEYRƏT TƏCƏSSÜMÜ" kitabı haqqında fikirlərini dilə gətirdikcə mənim duyğularım gözlərimdən cələnirdi. Bir də şəhid ailələrinin mənə özəl olaraq hazırladığı Naxçıvanın simvolu məni göz yaşlarına qərq etdi. O tədbirdə nələr yaşamadım ki?! Duyğunun hər rəngini yaşadım. Bəzən gözlərim sevincdən doldu, bəzən isə kədərdən.

Tədbirdə "QEYRƏT TƏCƏSSÜMÜ" kitabında yer alan "QİSASIM ALINDI"

şeyrimə Fərid Kərimlinin bəstələdiyi həzin nəğmə Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti İlqar Muradov və gənc müğənni Nigar Rəhimovanın ifasında dinləndi. Son olaraq bir zamanlar Toğrul Məmmədovun təhsil aldığı Babək rayon Şıxmahmud kənd tam orta məktəbinin 2 b sinif şagirdləri və onların sinif müəllimləri Toğrul Məmmədovun bacısı Şəbnəm Məmmədova səhnəyə çıxaraq "QEYRƏT TƏCƏSSÜMÜ" kitabında yer alan şeirləri səsləndirdilər. O körpələrin vətən sevgisi bir anda qəlbimə doldu. Şəhid Toğrulun bacısı Şəbnəm xanım öz duyğularını dilə gətirərək illərdi Toğrul Məmmədovun adının layiq olduğu kimi Azərbaycan xalqı tərəfdən tanınması arzusu ilə yaşadığını və həmin arzuya çatdığını dilə gətirdi. Tədbirin sonunda "VƏTƏN FƏDAILƏRİ" layihəsinin dəstəkçisi, şəhid Rəşad Məmmədovun qardaşı Şahin Məmmədov çıxış edərək "VƏTƏN FƏDAILƏRİ" layihəsi çərçivəsində görülməli işlərdən danışdı.

Sonda xatirə şəkli çəkilərək unudulmaz anlar əbədləşdirildi.

ULU NAXÇIVAN

*Vüqarın şəhidlər şəninə təndir,
Şəhidlər qoynunda qönçə bitəndir,
Hər daşın, hər qayan bizə vətəndir,
Səninlə tam olur bu Azərbaycan.
Hüsnünə heyranam Ulu Naxçıvan,*

*Şəhid anasitək vüqarlı torpaq,
Şəhid atasitək məğrur, üzüağ,
Şəhid yollarının qəlbindəki dağ,
Varlığın təsəlli, varlığın güman
Şəhid məqbərəsi Ulu Naxçıvan.*

*Sürünüm köksündə mən dizin-dizin,
Kaş qurban olardım yolunda özüm,
Səni vəsf etməyə acizdir sözüm,
Sən nəqş olunduğun mənəvi dünyam
Ən gözəl əsərdi Ulu Naxçıvan.*

*Günəş Zəngəzurdan şəfaqın saçır,
Şəhid oğulların köksünü qucur,
Xaribülbül azad Şuşada açır,
O taydan bu taya yetişir salam,
Ərənlər oylağı Ulu Naxçıvan.*

Manya SƏXAVƏTQIZI

(Əvvəli səh. 5-də)

Si və Çin Kommunist Partiyası Makronun strateji muxtariyyət konsepsiyasını həvəslə dəstəklədilər və Çin rəsmiləri Avropa ölkələri ilə münasibətlərində daim bundan istifadə edirlər. Pekindəki partiya liderləri və nəzəriyyəçiləri əmindirlər ki, Qərbi tənəzzüldə, Çin isə yüksəlişdədir və transatlantik münasibətlərin zəifləməsi bu tendensiyanın sürətlənməsinə kömək edəcək.

"Paradoks odur ki, panikaya qapılaraq biz sadəcə Amerikanın davamçıları olduğumuzu inanırıq", - deyir Makron müsahibəsində Vaşqintonun "kefinə soğan doğradı". "Avropalıların cavab verməli olduğu sual budur ki, Tayvanda böhranı sürətləndirmək bizim marağımıza uyğundurmu? Xeyr. Ən pisi odur ki, biz avropalılar bu mövzunun ardınca düşməli və ABŞ-ın gündəmindən və Çinin reaksiyasına məruz qalmalıyıq".

Onun Quançjoundan Parisə qayıtmasından bir neçə saat sonra Pekin Çinin öz ərazisi olduğunu iddia etdiyi, lakin ABŞ-ın silahlanmağa və müdafiə etməyə söz verdiyi özünü idarə edən Tayvan adası ətrafında böyük hərbi təlimlərə başladı.

Aydındır ki, sözdələşməyə gedən Makron danışıqlardan Si tərəfindən "fəth olunmuş" ayrılıb. Makronun, "Avropalılar Ukrayna böhranını həll edə bilmirlər; Tayvanda necə əmin şəkildə deyir bilirik ki, diqqət edin, səhv bir şey etsəniz, orada olacağıq" sözləri onu təslimiyyətinin yarlıqı oldu.

"Gavekal Dragonomics"-in geosiyasət analitiki Yanmei Sienin, "Avropa Çinin regional hegemonu çevrildi dünyanı qəbul etməyə daha çox hazırdır", "Bəzi liderləri belə bir dünya nizamının Avropa üçün daha faydalı ola biləcəyinə inanırlar" sözləri gündəmə damğa vurmaq üçün kifayətdir.

Makron həmçinin iddia edib ki, Avropa silah və enerji baxımından ABŞ-dan asılılığını artırıb və indi qoca qitənin müdafiə sənayesini inkişaf etdirməyə diqqət yetirməlidir.

O, həmçinin Avropaya həm Moskvanın, həm də Pekinin əsas siyasət məqsədi olan "ABŞ dollarının ekstraterritoriallığından" asılılığını azaltmağı təklif edib. "İki supergüc arasında gərginlik qızışarsa, bizim strateji muxtariyyətimizi maliyyələşdirmək üçün nə vaxtıdır, nə də resurslarımız olacaq və biz vassal olacağıq" deyir Makron fikrini ifadə edib. Amma ABŞ çətinləndirən qurtulmağı xəyal edərkən Çin yağışının altına düşmək özü də yaxşı gələcək vəd etmir.

Çin Fransanı ABŞ-a qarşı qoyur

Amma Çinlə bağlı vəziyyəti çətinləşdirən bir fakt da budur ki, hazırda Makron Hindistan üçün altı nüvə sualtı qayığı istehsalı ilə bağlı danışıqlar aparmağa çalışır. Bu, Fransanın AUKUS-a cavab cəhdidir və eyni zamanda açıq anti-Çin zolağına malikdir.

Makron iki kreslodə oturmaqda - Hindistana sualtı qayıq satmaqda və Çinlə danışıqlar aparmağa çalışmaqda qətiyyətlə uğun qazanmayacaq. Amma onun üçün bu, etirazlara qər qəlməmiş öz ölkəsindən qaçmaq üçün bəhanədir. Düzdür, 20 faiz reytingli, prezidentlikdən getməzdən dörd il əvvəl "axsaq ördəyə" çevrilmiş siyasətçi olanda dünyanın taleyini həll etmək kifayət qədər çətinidir.

Yəqin ki, yaxında sarı gödəkçəliyə etirazlarının yeni nəfəslə alovlandığını da görə-cəyik. Çünki Makronun Pekin səfərindən də gördüyümüz kimi Fransa diplomatiyası ABŞ-ın Çini cilovlamaq səylərini sarsıdır və Vaşqintonun müttəfiqlik etimadını doğrultmur.

Çin-ABŞ münasibətlərinin dərin dondurulduğu bir vaxtda Makron müstəqil Avropa mövqeyini tutdu və hər iki lider dəfələrlə "çoqxütblü dünya"-ni təriflədi, Amerikanın dominantlıq etmədiyi dünya qollarını çırmaladı.

Belə bir sual doğur ki, bəs Çin dominantlıq arzusuna nə qədər yaxındır? Mövzudan bir az kənara çıxaraq yazıda Çinin yarışda irəli keçdiyinə iki göstərici qoyacağıq.

Məlumdur ki, Çin gərgin şəkildə iqtisadi yayılma üçün çalışır. Bəllidir ki, Pekin Afrika uğrunda da mübarizəyə qoşulub və estafetdə irəli keçməkdədir.

Elektrikli nəqliyyat vasitələrinə global tələbat avtomobil akkumulyatorları üçün əsas xammal olan litium üçün yarışa təkan verir. Namibiyanın Uis şəhəri əsas regional limandan 300 km-dən az məsafədə litium pilot zavodunun tikintisi ilə litium istehsalı üçün əhəmiyyətli bir əraziyə çevriləcəkdir. Zavod Londonda yerləşən mədən şirkəti "Andrada" tərəfindən tikilir və onun baş direktoru regionun qalay və tantal kimi enerji keçidi üçün kritik olan digər metallar üçün vacib olacağını söyləyib. Bununla belə, Çin artıq litium, kobalt və nadir torpaqlar kimi bir çox kritik elementlərin istehsalında üstünlük təşkil edib. Çinli investorlar Zimbabve və Namibiyaada sənaye sahəsinə həyata keçiriblər, Qərbi isə buna nail olmaq üçün yüz milyardlarla dollar sərmayə qoymağa hazırlaşır. Qərb kritik elementlərin tədarükündən və Qərblə Çin arasında gərginliyin artmasından narahatdır.

ABŞ və AI kritik elementlərin tədarükünü təmin etmək üçün strategiyalar hazırlayıb və ABŞ-ın enerji təhlükəsizliyi üzrə nümayəndəsi bu elementlərin istehsalının etibarlı əllərdə olmasını təmin etmək üçün Afrikanı gəzib. Elektrikli avtomobillərin sürətlə genişlənməsi o deməkdir ki, litium

tələbinin 2030-cu ilə qədər demək olar ki, beş dəfə artacağı gözlənilir və AI 2035-ci ilə qədər benzin və dizel mühərriklə avtomobillərin satışını dayandırmağı hədəfləyir. Çatışmazlıqdan qorxan avtomobil istehsalçıları hətta mədənlərə investisiya qoydular. Afrika litium layihələrini tez bir zamanda bazara çıxara bilsə, bu, enerji keçidindəki darboğazı aradan qaldırmağa kömək edə bilər. "Trafigura" (Trafigura Group Pte. Ltd. Sinqapurda yerləşən, 1993-cü ildə yaradılmış, əsas metallar və enerji ticarəti ilə məşğul olan Fransız çoxmillətli əmtəə ticarəti şirkətidir) Afrikanın 2030-cu ilə qədər dünya litiumunun beşdə birini təmin edə biləcəyini proqnozlaşdırıb və "Rystad Energy" analitiki qitənin "litium mineralları üçün yüksələn bir ulduz ola biləcəyini" söyləyir. Çin bu dəfə litium üzrə yeni mədən bünün önündədir və Afrika mədənciləri bunu çatdırmaq üçün mübarizə aparırlar. Çin bu mineralları çıxarmaq üçün Afrika mədənlərini satın aldı, eyni zamanda məhsulları emal etmək üçün elə orada neft emalı zavodları tikdi. Çin metalın akkumulyatorlar üçün xammalın emal edilməsində digər ölkələri, o cümlədən ABŞ və Avropa-nı xeyli qabaqlayır. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin məlumatına görə, Çinin dünya emal gücündə payı 58% təşkil edir. Avropada, ABŞ-da və ya Afrikada belə güclər işə salınmayana qədər Çin Afrika litiumunun əsas istehlakçısı olacaq. Qərb

Afrika ölkələrinə qarşı daha çox sosial məsuliyyət daşıdığını iddia etsə də, yerdəki problemlərə nəqliyyat infrastrukturunun olmaması, korrupsiya və şiltaq siyasət bunu qeyri-effektiv edir. Nəticə etibarilə Çin kapital məsrəflərinə daha çox sərmayə qoymağa hazırdır. Afrika hökumətləri, əgər həqiqətən Afrikalı Qərb investisiyalarına açmaq istəyirlərsə, ölkələrə logistika və infrastruktur üzərində işləməyə çağırılır, lakin bu, yavaş-yavaş baş verir. Qərbin litium emalı qabiliyyətini inkişaf etdirməsi üçün vaxt lazımdır, lakin hazırda Çinlə asanlıqla rəqabət apara bilmir. Çünki Çin çox irəlidedir.

Digər bir nüans. Çin kənd təsərrüfatı üçün yeni "Nuhun gəmisi" quracaq. Belə ki, Çin bitkilərin növ müxtəlifliyini qorumaq üçün toxumların plazma banklarını yaradır. Bu günə qədər ölkədə 520 mindən çox kənd təsərrüfatı toxumlarının plazma nümunəsi var. Bu göstəriciyə görə Çin dünyada ikinci yerdədir.

Aşağı temperatur və sabit rütubət şəraitində bitki toxumlarının plazma ehtiyatlarını saxlayan səkkiz müxtəlif bank var. Onlar ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində və kənd təsərrüfatı sənayesində innovasiyaların təşviqində mühüm rol oynayan bitki genetik materiallarıdır.

Növlərin nəslinin kəsilməsi dünya miqyasında aktual və geniş yayılmış problemdir. BMT-nin hesablamalarına görə, 20-ci əsrin əvvəllərindən bəri kənd təsərrüfatının biomüxtəlifliyinin 75%-i itirilib.

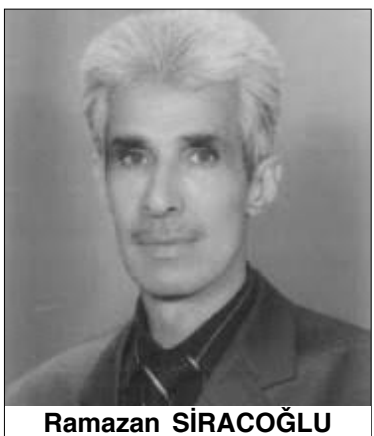
Beləliklə, statistik göstəricilərə baxdıqda görünür ki, Çinin yüksəlişi uzaqda və çətin deyil. Amma söhbət ondan gəlir ki, Pekin bunu Avropadakı "Troia atı" qismində istifadə edə biləcəyi siyasətçiləri də istifadə etməklə asanlaşdıracaq. Makronun da səfərini belə şərh etmək olar - Makron ov etməyə gedərkən ovlandı.

Sonda isə deyək ki, Fransanın Çinin əlindən çəkəcəkləri var. Hazırda Fransa ətrafında baş verən gəlişmələr 1974-cü ildə çəkilmiş "Çinlilər Parisdə" filmində əks olunmuş hadisələrə çox bənzəyir.

Ülviyyə ŞÜKÜROVA

İran niyə qəzəblənib?

Son günlərdə İran ilə İsrailin onsuz da gərgin olan münasibəti yenidən dünya mediasının gündəmindən düşmür. Təəccüblü haldır ki, İran rəsmiləri İsrailə getdikcə gərginləşən münasibətə Azərbaycan Respublikasını da əlavə edir, onu sionizmə xidmətdə suçlayırlar. Azərbaycan Respublikasının hərbi-siyasi uğurları, əzəli torpaqlarının əksər hissəsini mənfur düşmənin işğalından geri alması, tarixi ərazimiz Zəngəzurdan dəhliz açıb Naxçıvanla Zəngilan arasında yol çəkmək istəyi İranı bərk qəzəbləndirib. Sırr deyildir ki, İran Ermənistan ərazisini Avropa ölkələri ilə ticarət üçün yeganə quru yolu olaraq görür və bu yolu əldən verməmək üçün istənilən hərbi müdaxiləyə əl ata bilər.

Ramazan SİRACOĞLU

(Əvvəli ötən sayımızda)

1991-ci ildə "Səhrada tufan" hərbi əməliyyatından sonra İraqın çökməsi və SSRİ-nin dağılması Yaxın və Orta Şərqdə geopolitik vəziyyəti kökündən dəyişdirdi.

İsrail mətbuatında tədricən İran terrorçularının hamisi olaraq təqdim edilməyə başladı, xüsusən, Livanda İsrailə və onun tərəfdarlarına qarşı silahlı fəaliyyət göstərən "Hizbullah" partiyasını ciddi cəhdə İranla bağlı olduğuna dair yazıların gündəmə gətirilməsi soyuq olan münasibətləri daha da gərginləşdirdi. 18 mart 1992-ci ildə Argentinanın paytaxtı Buenos Ayresdə, İsrail səfirliyi qarşısında baş vermiş partlayışda 29 nəfər şəxs həlak olmuş, 100 nəfər yaralanmışdı, həyatını itərənlər və yaralanlar arasında səfirlik işçiləri də vardı. 2 il sonra, 18 iyul 1994-cü ildə yenə də Buenos Ayresdə yəhudi mərkəzində partlayış oldu, nəticədə 85 şəxs öldü, 300-dən çox insan yaralandı. Bu partlayışların "Hizbullah"çıları tərəfindən törədildiyi barədə KİV-lərdəki yazılarda bu aktın arxasında İran xüsusi xidmət orqanlarının əli olduğuna dair iddialar yayınlansa da sübutedici dəlillər aşkar edilə bilmədi.

İsraili, əslində, qayğılandırان başlıca səbəb İranın ısrarla nüvə proqramını davam etdirməsidir. Xatırladaq ki, İran hələ keçən əsrdən bu sahədə ciddi şəkildə fəaliyyət göstərmişdir. Məsələn, 5 mart 1957-ci ildə İran və ABŞ atomdan dinc məqsədlərlə istifadə haqqında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalamış, 1958-ci ildə

IAEA-nın (Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyi) üzvü olmuş, bu sahədə qabaqcıl dövlətlərlə əlaqə yaratmışdır. Eyni zamanda, İran nüvə silahlarının atmosferdə, kosmosda və su altında sınaqdan çıxarılmasının qadağan edilməsi haqqında 1963-cü il müqaviləsini də imzalamışdır. İran ilə Rusiya 1992 və 1995-ci illərdə atom enerjisindən dinc məqsədlərlə istifadə etmək barədə razılığa gəlmişdir. Rusiya əldə olunmuş razılıq əsasında İranın Buşəhr və Xuzistan ərazilərində AES inşa edir. 2003-cü ildən başlayaraq ABŞ və İsrail İranı ciddi şəkildə özünə nüvə silahı yaratmağa çalışmaqda ittiham edir. 2004-cü ilin yayında IAEA-nın səlahiyyətli mütəxəssisləri ABŞ və İsrailin ısrarı ilə İranda yoxlamalar apardılar, amma təhlükəli heç bir şey tapmadılar. Buna baxmayaraq, ABŞ və İsrailin şübhəsi bitmədi. Onlar əmindirlər ki, İran bir neçə nüvə bombası yaratmağa yetəcək qədər zənginləşdirilmiş urana sahibdir. İsrail yetkililəri İranın inadla AMAD layihəsinin gerçəkləşməkdə olduğunu bildirir. Məsələn, 30 aprel 2018-ci ildə İsrail rəsmiləri ələ keçirdikləri 100 min səhifəlik kağız və sayısal (digital) yazıların buna əsas verdiyini bəyan etsələr də, İran XİN müavini Abbas Əraqçı bu iddiaları yalanlamışdı.

1996-cı ildə İsraildə baş nazir seçilən Binyamin Netanyahu və 1997-ci ildə İran İslam Cümhuriyyətində iqtidara gələn Mohəmməd Xatəmi zamanında İran-İsrail münasibətlərində bir irəliləyiş olacağı düşünülse də bu gözəllətilər özünü doğrultmadı. İranın 23 iyul 1998-ci ildə 2500 km məsafədən hədəfi vura bilən orta mənzilli "Şəhab-3" ballistik raketini sınaqdan keçirməsi israili yetkililəri ciddi narahat etməyə başladı. Mətbuatda İsrail Hərbi Hava Qüvvələrinə məxsus süpersonik, 20 km yüksəklikdən uça bilən F-15 "Eagle" qırıcılarının İrana hər an zərbə endirməyə hazır olması barədə xəbərlər yayılmağa başladı. Hər iki tərəf bir-birini təhdid edən açıqlamalarla tez-tez gündəmə gəlirdi. 2001-2009-cu illərdə ABŞ-in 43-cü prezidenti olmuş Corc Buş antiiran tutumu ilə İsrail-İran münasibətlərindəki gərginliyi daha da artırdı. İran bir tərəfli qaydada 28 mart 2002-ci ildə Beyrutda imzalanmış İsrailə sülh bəyannaməsinə qatılmaq istəyini bildirərsə də, "Əl Qaidə" və "Taliban" silahlı dəstələrinə qarşı mübarizə aparsa da, ABŞ rəhbərliyi İranın bu hərəkətlərini zəiflik kimi dəyərləndirdi, 9 aprel 2003-cü ildə İraqda Səddam Hüseyn rejimi devrildikdən sonra İsrail İran İslam Cümhuriyyətini Yaxın və Orta Şərqdə ən böyük təhlükə olaraq görməyə başladı. 2005-2013-cü illərdə İran İslam Cümhuriyyətinin 6-cı prezidenti olmuş Məhmud Əhməd Nejadın zamanında İran-İsrail münasibətlərində kəskinləşmə daha ciddi şəkil almağa başladı. Ə. Nejad Avropa mətbuatında 1910-cu il-

dən tirilən, Osmanlı dönməində, güya, ermənilərə, 1939-1945-ci illərdə isə yəhudilərə təbiiq olunmuş "holokaust"un uydurma suçlama olduğunu, "həttə gerçəksə belə, israilililər üçün ərazini ABŞ, Kanada və Avropa ölkələri öz torpaqlarından verməlidir" fikri dünyada şok effekti yaratmışdı. "İncil"dən alınmış "holokaust" sözü "hər şeyin yandırılıb məhv edilməsi" deməkdir, farslar ona "həməsuzi" deyirlər.

2007-ci ildə İran İslam Cümhuriyyətində nümayiş etdirilən İran, Macarıstan, Fransa və Livan kinematoqraflarının birgə istehsalı olan "Sıfır dərəcə dönüş" adlı teleserial məhz "holokaust" məsələsini işıqlandırır. Film 1941-ci ildə Parisdə İranın konsulu olmuş Əbdül Hüseyn Sərdarinin (1914-1981) İran vətəndaşı olmayan yəhudilərə də İran pasportu verərək onları Parisi işğal etmiş hitlerçilərin çəngindən qurtarması hadisəsi əsasında çəkilmişdir.

İsrail ikinci Livan müharibəsindən sonra (12 iyul- 14 avqust 2006) "Hizbullah" birləşmələrinin kifayət qədər mükəmməl silahlı olmasından son dərəcə şübhələnərək bunun səbəkarının İran olduğunu irəli sürdü. 2012-ci ildə İsrailin Hindistan, Tailand və Gürcüstandakı nümayəndələrinə olan hücumlarda da yenə İran amili ortaya atıldı. İsrail İranın nüvə proqramından da bərk endişə duyur, yəhudilərin çoxu İranın bir gün onlara hücum edəcəyindən qorxur. İran da öz növbəsində, öz ərazisi və əhalisinin təhlükəsizliyi üçün müəyyən tədbirlər görür. Məsələn, İran 2007-ci ildə Rusiyadan C-300 tipli zenit raket kompleksi almaq barədə razılığa gəlib. Hazırda Hörmüz boğazına nəzarəti əlində saxlayan İran ona İsrail tərəfindən hər hansı bir təcavüzkar hərəkət baş verərsə, Hörmüz boğazını bağlayacağını, üçüncü dünya ölkələrinə neft daşıyan gəmilərin hərəkətini dayandıracağını, İsraili isə yer üzündən siləcəyini bəyan edir. İsrail rəsmiləri İranın bəyanatının sadəcə təhdiddən ibarət olmadığını çox gözəl anlayır və preventiv tədbir-

lər görülməsi üçün ABŞ başda olmaqla dünyanın bütün qabaqcıl dövlətlərini inandırmağa çalışırlar ki, İran təkçə İsrail üçün deyil, istənilən dövlət üçün çox ciddi təhlükədir. 2015-ci ildə İrana təbiiq olunan embarqo sanksiyasının qaldırılması müqabilində İran da öz nüvə proqramının gerçəkləşməsini dayandırmışdır. Bununla belə, tərəflər bir-birlərini müxtəlif hadisələrə görə qarşılıqlı ittihamlarını davam etdirirlər. Məsələn, "Stuxnet" virusu ilə İran nüvə fizikası alimlərinin bilgisayarlarının sistemini çökdürülməsində, 5 iranlı fizikin müəmmalı şəkildə həlak olmasında İran tərəfi, ilk növbədə, İsrailin əli olduğunu güman edir. Qərbdə çıxan mətbuat vasitələri isə, nüvə proqramı üzərində çalışan bəzi alimlərin Qərbə qaçmaması üçün iranlı xəfiyyələrin özləri tərəfindən də öldürülə biləcəyi ehtimalının az olmamasını iddia edir.

İran öz növbəsində, onun ərazi bütövlüyü üçün təhlükə törədən "Cundullah" (ALLAHın əsgərləri) və PJAK-ın (Partiya Jiyana Azad a Kurdistane- "Kürdistan Azad Həyat Partiyası") İsrail tərəfindən dəstəkləndiyini düşünür.

İsrail KİV vasitəsilə dünya ictimaiyyətini inandırmağa səy göstərir ki, Suriya ərazisində İrana aid gizli bazalar var və bu bazalar "Hizbullah"ın nəzarətindədir. Əgər "hizbullah"çılar Bəşər Əsəd qüvvələrini üstələsələr, mütləq İsrail-Suriya sərhəddindəki Colan (Misirlilər -c- hərfini -q- şəklində tələffüz etdiklərindən Həzbətu'l Culan- Colan təpələri" ifadəsini biz də yanlışlıqla "Golan heights-Qolanskıe visoti- Qolan təpələri" şəklində yazır və tələffüz edirik) təpələrini ələ keçirəcəklər.

2018-ci ilin fevral ayında mətbuat İsraildə vurulan pilotsuz uçan aparatın İran istehsalı olduğu barədə xəbər yaydı. ABŞ prezidenti D. Tramp İrana yenidən iqtisadi sanksiyaların tətbiq edilməsinin vacibliyini vurğulayır. 2018-ci ilin aprelində İsrailin Suriyaya hava zərbələrindən 7 iranlı həlak oldu, bu ilin may ayında Colan təpələrindən İsrailə 20

ədəd "Fəcr" ("Qrad"-ın İran modifikasiyası) raketini atıldı. İsrail bunun "Qüds" (İslam inqilabı keşikçiləri korpusuna aid xüsusi təyinatlı hərbi bölmə - Sepah-e Quds birləşmələri tərəfindən icra olduğunu bildirir. İsrail cavab atəşi ilə Suriyanın 50 obyektini bombaladı. Nəticədə, 20 nəfər də həyatını itirdi.

Son zamanlarda İran-İsrail-Azərbaycan münasibətlərində, təəssüf ki, yüksələn gərginlik müşahidə olunur. Tərəflərin bir-birinə inamı qalmadığından istənilən hərəkətdə dərhal gizli və məkrli strateji məqsədlər axtarılır, münasibətlərin normallaşması naminə atılan hər addımı rəqibin siyasi sayıqlığını azaltmağa yönəlik hərəkət kimi qəbul edilir. Qonşu dövlətlər çox gözəl bilirlər ki, bizim özge torpaqlarda gözü-müz yoxdur. Məqsədimiz öz ərazi bütönlüyümüzün tam bərpasına nail olmaq və onun hər qarışına nəzarəti təmin etməkdir.

İranlılar təhlükəli və riskli bir işlə məşğul olmağa "?? ?? ???? ???? ???? - Ba dom-e şir bazi kərdən- aslanın quyruğu ilə oynamaq" deyirlər. Hörmətli oxucular, yəqin ki, "bir əyalət mollası"-nın bizim Zəngəzur dəhlizi açmaq istəyimizi belə dəyərləndirdiyini yaxşı xatırlayırlar. O əyalət imamcılığı unudur ki, bizlərdə heç kimdən və heç nədən qorxub çəkinməyənlərə "QURD ürəyi yeyib" söylənir. Dünyanın super dövlətləri ilə paritet münasibətlər quran, ən modern silahlarla təchiz edilmiş, QURD ürəkli igidləri olan Azərbaycan Respublikasının Müzəffər Ordusu onun istəklərinə qarşı gələn istənilən qüvvəni diz çökdürər və qardaş Türkiyə ilə birlikdə Türkiyə gedəcək Zəngəzur dəhlizini ən qısa zamanda açar!

İslami dəyərlərlə davranmağı bəyan etmiş dövlət Qurani-kərimin bütün prinsiplərinə sadıq qalmalıdır. Axi Müqəddəs kitabımızda Uca ALLAH öz bəndələrinə Ya əyyuha'l İləzinə amənu, ud-xulu fi's silmi kəffəten- Ey iman edənlər, hamılıqla barışığa gəlin (Bəqərə, 208)- buyurmuşdur!

Qadın dünyası

Allahverdi Eminov
Azərbaycan Yazıçılar
Birliyinin üzvü, Dosent,
Yazıçı, Prezident
mükafatçısı

1.

Başlıq bir qəder "şübhəlidir" zənnimcə. Dünyanın uzaqgörənləri, Adəmlə Həvvadan üzü bizə ən çətin, müb-həm suallara, müəmmalara cavab və açar tapmışlar, lakin öz etirafı qarşısında gizlətməmişlər: Qadının xasiyyət - xarakter tiplərini həqiqətə yaxın müəyyənəşdirə bilməmişlər. Məgər onların qadınları olmamışmı?!

(Əvvəli ötən sayımızda)

3.

Qadın tipləri sırasında pul, sərvət toplamaq hərisləri zahirən - onlar üçün - asan yol seçənlər az deyil və eşidəndə ürəkdən acırıq. Və düşünürük: belə ürək-qapayan hərislik qadında haradan qaynaqlanmışdır, irsidiymi, yoxsa sonradan sosial mühitdən gəlmişdir? Bu məsələdə o "iks" qadının nəfsi "iks" kişidən fərqli fikirlər doğurur. Qadının əri olduğu halda, ailəsini dolandırmağı bacardığı durumda belə xasiyyətə yiyələnməyə deyərmi?

Müşahidə faktları göstərir ki, kişi(lər) hesabına varlanmağın qeyri - halal yolunu seçir. Halbuki, "iks" qadın(lar) intim tələbatını ödəmək barədə düşünməyə qadirdir və bu, onun üçün əbədi ehtiyacdır. Yataqda azadlığını tapır: onun üçün ən böyük səadət! Kişi üçünə ən qalib, qürur hissi!

Lakin "iks" qadın - konkretləşdirsək - başlıca məqsəd onu yatağa çəkən (bəlkə də dərtdən) oyundaşından təmən-nadır - göy əskinazlar, parlaq hədiyyələr və "dalısı sonra"ya verilən vəddir! Deməli, o gözəl, qəşəng, cazibəli qadını yalnız süni hissiyyatla qarşılamaq lazımdır, onun hissləri zövq almaq, sadıq oyundaş tapmaq yox, kişinin hesabına varlanmaqdır. Həqiqətdir ki, bu qadının cismi ilə yanaşı ehtirası da ölür, bəs kişiye nə qalır? Həmin kişinin qadın tipinin psixologiyasını tutmaq intuisiyasından məhrumdur. Gözünü açanda artıq gecdir, ona başışlanan ehtiraslar saxta pıçılıtlar imiş! O qadın oyundaşını

Qadın tipinin psixologiyası

faciəvi vəziyyətə gətirdiyi üçün fiziki baxımından sevinir, can baxımından yox. Roma filosofu Lükretsi Kar (e.ə.99-55) yazmış ki, dənizdə boğulana baxmaq insana ləzzət verir - demək istəməyəcəyəm ki, insan başqasının faciəsindən uzaq olmasına görə qeyri - ixtiyari sevinir.

Amma başqa stildə sevinənlər də həyatda var - heyif-silənirik ki, belə tiplər gözəlliyə (cinsi gözəlliyə) xələl gətirirlər. Belə xarakterlər təmkinli ol-sunlar ki, qadın olaraq həmişə kişilərin diqqətinə düşəcəklər, bəs sonra?..

Olqa Fon Şteyn Rusiyada doğulmuşdur (1879), 25 yaşında ailə qurmuşdur: bu kişi arvadından 34 yaş böyük idi. Sonralar onlar Sankt - Peterburqa köçürlər. Az müddət keçir şıltaqlığı ucbatından boşanır, general Fon Şteynə - so-yadını daşıyana ərə gəlir.

Olqa - gözəl qadın ərinin dostlarının pərəstişkarı olur, onlar da istiləşirlər. Tədrisən Olqa onlardan borc istəyir, aldığı pulları geri qaytarmaq barədə düşünmək istəmir. Və ailə dağılır bu dəfə də.

Qadın yeni yol - hələlik. Qızıl alış - verişinə qoşulur, asanlıqla ilkin ödənişi alır, sonra istedikləri qızılı vermədən, pulu qaytarmadan aradan çı-

xır.

Nəhayət, ifşa olunur və ona cinayət işi açılır, həbsə göndərilir.

Olqa cazibədar qadın idi, hər bir sərt kişini muma döndərmək çətinlik yaratmırdı. Pərəstişkarının köməkliyi ilə onu Nyu - Yorka qaçırlar. Lakin Olqa polislər tərəfindən tutulub geri qaytarılır.

Əri vəfat edir, o isə səhər çiçəyi kimi açılır, ətrini dadanlar lazımlı kişilər olur, ətrafında fırlanırlar. Onlardan birini - baron Osten Sakenə ərə gedir. Lakin oturmuşu verdş işini görür. Pərəstişkarları ilə üz-büz oturur, kofe fincanı ov-cunda daha da istilənir, açıq sinəsində bir cüt narı dartinir, ətli barmaqları göy əskinazların intizarında siqaret tüstüsünü qalın dodaqlarında azadlığa buraxır. Görəsən, Olqa Ostenin azadlığı çoxmu davam edəcəkdir?

4.

Qadın bütün ziddiyyətlərinə baxmayaraq yeni fikir eşitməyə çalışır, işin ədalətli görünməsinə meyillidir və ümidlidir. Bu tipin mexanizmində onun emosional hissləri, intellektual "düşüncə tərz" dayanır. Əks təqdirdə qadın cəmiyyətdə ruhən varlığını itirir. Belə bir mövqedə - müsbət qütbündə psixologiyasından uzaqlaşarsa mənti-

qi yollar axtarıb tapmalı, ailəsinin bütöv görməli, ehtiraslarını tələbatının köləsinə çevirməməlidir.

Mən həyat fəaliyyətim boyu qadınları intellektual səviyyədə görmək istəmişəm, şükürlər ki, belədir, qərblı xanımlardan geri qalmırlar istər idarəetmədə, istərsə elmdə və başqa sahələrdə. Dövlətimizin və dövlətçiliyimizin qorunmasında qadınlarımızın payı vardır. Qadınlar ümumiyyətlə, Dünyanı emosionalıqdan irəli gələn gözəllikdə təsəvvürə gətirir və özlərini ilahi pay olduqları qışmında görürlər. Bu gözəlliyi kişilərə ərmağan etməkdə haqlı sayırlar, ona görə ki, Ali müdriklik hissi onların da qışmətinə düşmüşdür! Məhz gördüyümüz və görmədiyimiz predmetlər də "ali müdriklik"dən yararır: ehtiraslar qadının ağılnı yoldan çıxarır, səmtini kişi yatağına aparır. Həyatın paradoksluğuna bax ki, böyük imperiyanı idarə edən qadın Ali müdriklik hissinə idarə etməyi bacarmır. İnsafən bu, qənaətdə, tam haqq qazandırmaq da düzgün deyil, şəhvət hissinin iradəsinə tabe edən qadınlarımız məgər azmıdır? Tarixən

baş vermiş müharibələrdə gənc qadınlar on illərlə dul qalmış, ehtiraslarını boğmuşlar. Birinci Qarabağ müharibəsini də bu kontekstdə götürürük...

Qadının biliyi savadı, dünyagörüşü - intellektuallığı onu əxlaqlı edir, davranışını sahmana salır, öz emosiyalarının yerini göstərir. Yol verdiyi səhvlərini (günahlarını), estetik zövqünün ehtirasa çevrilməməsi və ilaxır məsələlərdə tarazlıq yaradır. Peyğəmbərimiz (ə.s.) Həzrət Əliyə tövsiyə etmişdir: "Ya Əli, üç xüsusiyyəti olmayanın heç şeyi yoxdur

— İnsanı günahdan qoruyan pəhrizkarlıq,

— Nədanlığı yox edən bilik,

— Xalqı idarə edən ağıl".

Mənim başladığım söhbət sonsuz mövzunun uverturasıdır, onun dərininə getdikcə çox qərbbə, həm də zəngin çalarlarla qarşılaşırıq, nəhayət, məhəbbətdə susuruq. Özümüz də araşdırmaqla özümüzü dolaşdırırıq. Çalışırıq bu "bəladan" canımızı ayıraq, amma. Necə ki, Z.Freydi, Otto Veyningeri, G.Simkini oxuyuruq. Sakitləşirik, yaşamağa çalışırıq. Z.Freydin: "Məhəbbət - intellektual və intim duyğuların sintezidir", O.Veyningerin: "İnsan sevrəkən əslində öz "Məni"ni sevir, olduğu ilə olmaq istədiyi arasındakı fərq kişinin nəzərini özündən xaricə - qadına yönəldir", G.Simkinin: "Məhəbbət fərdin bütün xarici, daxili və fizioloji xüsusiyyətlərinin müəyyən olunduğu tayı - bərabəri olmayan genlər dəstinin - genomun səsidir".

Məhəbbət hər bir şeydən güclüdür. Ölüməndə! Şişirtmirəm. Məhəbbət qadının ixtiyarındadırsa - onu qlobus kimi barmağı ucunda fırlada bilər. Bu məqamlarda o qadının - Qlobusla əylənən məxluqun qəlbi musiqi kimi çoxsəsli olmalı, dünyanın xoş və sərt do-laylarını soraqlamalı, kövrək yuxuya getməlidir. Bir şərtlə yuxu onun ağılnı başından çıxarmamalıdır. Hissinə hörmətlə yanaşmalıdır ki: Məhəbbət uzaq əcdadlarımızın səsidir...

Qadının tipinin xarakter - psixologiyası nə yaxşı standartlaşmamışdır, doğulan saatdan, yoxsa Dünya - Bəşəriyyət ən ilahi mövzudan məhrum olardı. Leyliləri itirərdi, sədaqətililərin qədrini bilməzdik. Kleopatraların ehtiraslarından xəbərsiz yaşayardıq. Mələklərin gözəlliyinin verdiyi iztirabın qədrindən xəbər tutmazdıq və beləcə ömür sürərdik.

Belə bir həyatı daşımağa dəyərmi?!

27.03.2021

"Hurriyyet" qəzetinin 28.03.2023-cü il tarixli sayında dərc olunan "Məmurun Olumu - Çinovnikin Ölümü" sərəlövhəli məqalənin müəllifi Allahverdi Eminovdur. Texniki səbəbdən imza yazının sonunda qeyd olunmamışdır.

Kecmişə, təxminən 10-15 il qabağa nəzər salanda ailə münasibətlərinin tam fərqli olduğunu görürük. Əvvəllər ailədə ata-ananın dediklərini qanun olaraq qəbul edirdik. Nəsihət və məsləhətlər çox olurdu. İndi sanki valideyn uşaqdan məsləhət alacaq həddədir. Ailə məsləhəti olmadan hansısa işə başlayan çox az sayda, hətta heç yox idi deyə bilərik. Neçə yaşı olur-olsun, istər günahkar olsun, istər günahsız, ata-ana sözü-nün qarşısında susan övladlar var idi.

Valideynlə yeniyyətə arasında ən kəskin konfliktlər daha çox erkən yeniyyətəlik dövrünə təsadüf edir. Çünki valideyn övladının böyüməsindən xəbərsiz olur. Valideyn hər zamanı tələbkarlıqla övladına yanaşır, amma əvəzində etiraz görür, çaşqınlığa düşür və nə edəcəyini bilmir. Bu vəziyyətdə o, aqressiv davranış nümayiş etdirmək əvəzinə, övladının böyüdüyünü qəbul etsə, vəziyyət onun üçün daha asan olar. Valideyn-övlad arasında anlaşılmaqlar əvvəlki dövrlərdə də olub, amma o dövrlərdə həyat tərzı bir qədər qapalı olduğundan, bu qədər müzakirə mövzusunda çevrilmirdi.

Kecmiş zamana həsrətlə baxacağımız heç ağılımıza gəlməzdi. Əvvəlki ailələr, uşaqlar, qohumluqlar tam fərqli idi. İndi hər kəs bir-birinin günahını, səhvini tutmaq üçün yarışır. Əvvəllər insanlar daha saf idilər. Bir-birlərindən küsüb-barışmaq belə fərqli idi. Belə başa düşmək olur ki, əvvəl ailələrdə qarşılıqlı hörmətli uşaqlar çox görürdürlə deyə, cavab qaytarmaqdan, aqressivlik göstərməkdən çəkinirdilər. Günümüzdə isə valideyn-övlad münasibətləri getdikcə gərginləşir.

10-15 il əvvəllə indiki zamanın fərqi nədir? Uşaqların belə aqressiv, səbi olmalarında günahkar valideynlərdir? Bu kimi suallara cavab tapmaq üçün həkim-psixiatr, müstəqil tibbi ekspert Abdulla Şıxlinski və sosioloq Aynur Hacıyeva ilə həmsöhbət olduq.

Abdulla Şıxlinski deyir ki, ümumiyyətlə, aqressivlik bir vəziyyət kimi müəyyən səbəbə və kökə sahibdir: "İnsanda aqressiya, dözümsüzlük o vaxt yaranır ki, özünə ümid və cəmiyyətə ümid itir. Aqressivliyin əsas səbəbi ümidin itməyidir. Bu psixologiya və psixiatriyada da belə göstərilir. İnsan özünə, gələcəyə, ətraf mühitə inamı itir və aqressiya formalaşır. Aqressivlik gələcəyin qeyri-müəyyən şəkildə təsəvvürü nəticəsində yaranmış bir vəziyyətdir. İnsan gələcəyi müəyyən şəkildə təsəvvür edə bilmir.

Cəmiyyətdə yaranmış qeyri-müəyyənlik, aqressivlik, özünə və ətrafdakılara inamsızlıq vəziyyəti 1994-cü ildən sonra daha da çoxalmağa başladı. Bu aqressivlik keçmiş Sovet respublikalarının ərazisində formalaşmağa başladı. Xaricdə yaşayan və yaxud da orada işləməyə gedib-gələn insanlar deyirlər ki, Avropa ölkələrində aqressivlik Azərbaycandan dəfələrlə azdır. Buna səbəb olaraq deyə bilərik ki, Avropa ölkələrində sabahkı günə, özünə, ətrafdakı insanlara inam var. Bu hal aqressiyanın baş qaldırmasına imkan vermir.

Rəsmi statistikada da var, 1994-cü ildən Sovet respublikalarında psi-

“Sosial şəbəkələrdə daha çox vaxt keçirənlər ruhi xəstələrdir”

Abdulla Şıxlinski: “Azərbaycanda narkotik tacirləri insanların bədbəxtçilikləri üzərində pul qazanırlar”

Aynur Hacıyeva: “Dəyişən uşaqlar deyil, zamandır, bizim davranışlarımız, dünyaya, övladlarımıza baxışlarımızdır”

xi xəstəliklərin sayı 4 dəfə artmışdır. Bundan əlavə də insanlar arasında yüksək aqressiya əmələ gəlmişdir. Bütün bu aqressiyaların artmasına səbəb isə, mən deyirdim ki, insanları tez-tez aldatdılar. Yəni çoxlu islahatlar aparıldı. Bu islahatların nəticəsində də insanlar yeni və yaxşı bir şey əldə edə bilmədilər. Seçkilər, yenidənqurma prosesləri, yeni texnologiyaların tətbiqi oldu və insanlara deyildi ki, bunu da edin, yaxşı olacaq. İnsanlar bu yaxşılığı görmədikdə isə depressiyanın və aqressiyanın qurbanı oldular. İnsanların maddi imkanları məhdud olaraq qaldı, mənəvi tələbatları ödənilmədi, insanlar özlərini realizasiya edə bilmədilər, onlar öz daxili aləmləri ilə razılıqda yaşamaq vəziyyətinə gəlib çıxa bilmədilər. Axırda elə bir həddə gətirib çıxarıldı ki, ən sakit, ən dözümlü insanlar aqressiv olmağa başladılar. Bir sözlə, 1991-ci ildə Qorbaçov Sovet ittifaqını dağıdandan sonra işləməyə gələn siyasətçilər insanlara vədlər verdilər ki, əvvəl hər şey pis idi, indi yaxşı olacaq. İllər keçdikcə insanlar gördülər ki, bu böyük bir yalandır. Onlar aldandı. İnsanlar hələ də başa düşə bilmirlər ki, siyasətçilər Sovet ittifaqını niyə pisləyirdilər?!

Sovet ittifaqında insanlar rüşvət-siz işlə təmin olunurdu, pulsuz evsizlərə ev verildi, təhsil pulsuz idi. Bəs niyə aldanıb Sovet ittifaqını pislədik? Referendum keçirilən zaman 1991-1992-ci illərdə insanların 90 faizi səs vermişdi ki, SSRİ dağıdılmasın. Buna baxmayaraq SSRİ dağıdıldı. İnsanlar aqressivliyə qapıldılar, çünki vəziyyət pisləşdi.

Müharibədən sonra vətəndaşlara şad xəbər verildi ki, Qarabağı almışıq. Amma çox təəssüflər olsun, bu da həqiqəti əks etdirmədi. Bir hissəsi alınıb, amma deyirlər ki, Qarabağı almışıq. Bu kimi yalanlar insanları ümidini itirməyə vadar edir. SSRİ yeganə dövlət idi ki, Qarabağı Azərbaycanın tərkibində saxlamışdı. Ən əsası da

müharibə, döyüş, qırğın yox idi. SSRİ bu məsələni tənzimləmişdi. SSRİ dövləti Dağlıq Qarabağı haqlı olaraq Azərbaycana vermişdi. Bu həqiqətdə də belə olma idi, Qarabağı Azərbaycanın ayrılmaz bir hissəsidir. Bunu rəsmi olaraq SSRİ etmişdi. 1991-ci ildə SSRİ dağıldı, Qarabağı qeyri-qanuni olaraq Qorbaçov ermənilərə verdi, iqtisadiyyat dağıldı, insanların yaxşı gələcəyə ümidi itdi. Müəyyən nəsil aqressiv böyüyürsə, onlardan olan uşaqlar da aqressiv olurlar. Bu hal insanın geninə keçir. İndiki gənclər aqressivdirlərsə, onlar evləndikdən sonra uşaqları da bu gəndən faydalanacaqlar. Yaşı az olan azyaşlılara diqqət yetirsək, onlar da əsəbidirlər, çünki genlərində var artıq.

Aqressiyanın aşib-daşmasına səbəb isə gənc nəslin narkotik vasitələrdən istifadə etməsidir. Narkotika istifadəçiləri ilə həmsöhbət olsaq görürük ki, sabahkı günə ümidləri yoxdur. Onları bu pis vərdişə vadar edən ümid-sizlikləridir. Azərbaycanda gənc nəsil ümid-sizlik vəziyyətində yaşayır. Beləliklə insanların bədbəxtçilikləri üzərində narkotik tacirləri pul qazanırlar.

Aqressiyanın kökləri müxtəlifdir, saymaqla bitirmək olmur”.

A.Şıxlinski onu da qeyd etdi ki, son vaxtlar insanların apteklərə axın etməsi diqqətdən qaçmamalıdır: “Fikir verirsinizsə, insanlar son zamanlar apteklərə axın edirlər. Mən deyirdim ki, Azərbaycanda ən yarıtmaz fəaliyyətdə olan sahələrdən biri də tibbi xidmətdir. Yuxu pozğunluğu, daimi gərginlik, psixi gərginliyi, ümid-sizlik problemi olan insanlar məcburi apteklərə üz tuturlar və sakitləşdirici dərman vasitələri alırlar. Tibbi xidmət aşağı səviyyədə olduğuna görə, insanlar həkimlərdən çox, apteklərə üz tuturlar. Türkiyənin səhiyyə sistemi Azərbaycanda ləğv edilmədiyi müddətdə Azərbaycanda səhiyyə sistemi bərpad vəziyyətdə qalmağa davam edəcək.

Aqressiyanın nəticələri hal-hazırda böyük təhlükə doğurur. Aqressiv cəmiyyətdə kriminal hadisələr çoxalır, insanların həyat keyfiyyətləri aşağı düşür, normal ailələr yaranmır. Bütün dünya çalışır qabağa getsin, Azərbaycan cəmiyyəti isə 14-cü əsrə qayıdır.

Atada, anada olan aqressiya normal olaraq övlada keçir və bu səbəbdən də indiki zamanın gəncləri çox hövsələsizdirlər. Ata ilə bala arasında, ana ilə qız arasında pərdə götürülüb. Bunun günahkarı həm valideyn, həm də uşaqlardır. Yaşdan asılı olmayaraq insan ümid-sizliyə qapıldı, zaman öz valideynlərinə də nifrət edir. Fikir versək görürük ki, Azərbaycanda bütün insanın bir-birinə düşmən kimi baxırlar. Son illərdə belə bir əhval-ruhiyyə var. Rəssam şəkil çəkir, amma özünü reallaşdırma bilmir, elmi işi özünü reallaşdırma bilmir, səbəb isə pulun olmamağı, ümidin itməyidir...

İnsanların bir az da ruhdan düşməyinə səbəb sosial şəbəkələrdir. Vaxtlarının çox hissəsini orada keçirib, sakit olmayan əsəblərini daha da pozurlar. Fikir versəniz görürsünüz ki, sosial şəbəkələrdə daha çox vaxt keçirənlər ruhi xəstələrdir. Bu insanlara qarşı dövlətimiz tərəfindən böyük tədbirlər görülməlidir. Müharibə vaxtı və yaxud adi vaxtlarda sosial şəbəkələrdə yalan məlumatlar yayaraq sanki bundan həzz alırlar. Bu şəxslərin paylaşdıqları yazı 10 nəfər arasında inanılır, 5 nəfər isə inanmır. Amma əsas nəticə göstərir ki, belə ruhi xəstələr onlara nisbətən, sağlam insanların da əhval-ruhiyyəsinə korlayır. Bu sosial şəbəkələrdə kimə nə cür istəsən pislik etmək olar. Mən bir həkim kimi yaqinliklə deyirəm ki, sosial şəbəkədə ən çox aktivlik göstərən ruhi xəstələrdir. Mən bunun şəxsən şahidi olmuşam, onlarla söhbət edən zaman özləri də deyirlər ki, ağılıma gələn ilk fikri paylaşmışam. Azərbaycanda baza yaratmaq lazımdır ki, xəstə insanların sosial şəbəkələrə girişi qadağan edilsin.

Günümüzdə insanların əsəblərini pozan amillərdən biri də quru sərhədlərin hələ də bağlı olmasıdır. Bu aqressiyanı 1/5 faiz artırır. Quru sərhədlər əsassız olaraq bağlanılıb. Pandemiyanın bitməsinə baxmayaraq, quru sərhədlər açılmır. İnsanlar

bunu dərk edir və əsəb, stress çəkir, beyin pozulur.

Aqressiyanın, əsəbin yaranma səbəblərini danışmaqla bitməz. Beləliklə, “Azərbaycan Hava Yolları” cəmaatı soymaqla məşğuldur. “Azərbaycan Hava Yolları” fantastik baha qiymətə xarici ölkələrə biletlər satır. Bu cəmiyyətdə böyük sosial gərginlik yaranır.

Gündəlik, əsas problemlərimizdən olan tıxac problemi necə əsəbləri pozmaya bilər ki?! Deməli, artıq bir neçə mütəxəssis tərəfindən dindirilib və müəyyən olunub ki, Bakıda tıxac-lar suni olaraq yaranılır və bundan kimlərsə gəlir götürürlər. Tıxac-ların yaratdığı aqressiya artıq pik nöqtəyə gəlib çatıb. Bakıdan hansısa rayona getmək paytaxtın bu başından o başına getməkdən asan olub. Dözülməz tıxac-lar var, sürücülər bu gərginlikdən az qala huşlarını itirərlər.

Təsəvvür edin, avtobus sürücüsü bu gərginlikdən gün ərzində çıxma bilmir. Sərnişinlər də həmçinin eyni əsəbi çəkirlər. Tıxacda qalmaqla sürücülərə həm maddi, həm də mənəvi zərər vurur. Tıxac vaxtı nə qədər yanacaqın getdiyi sürücülərə bəllidir. Bir ailədə 5 maşın varsa hamısı şəhərdədir. Bunun qarşısını, mənəcə, almaq lazımdır. Mən belə fikirləşirəm ki, əlaqəli qurumlar bu məsələ ilə məşğul olsa, bu problem nisbətən aradan qaldırılar”.

Sosioloq Aynur Hacıyeva isə deyir ki, müasir dövrün ən aktual və mübahisə doğuran mövzularından biridir: “Niyyə bəzən bir çoxlarımızda belə bir sual yaranır ki, sanki əvvəllər uşaqlar daha çox valideynə “itətkar” və “sakit” idi. Amma müasir dövrdə sanki, ailələrdə uşaqlar valideyn, valideyn isə övlad rolundadır.

Mən deməzdim ki, müasir dövrdə valideyn-uşaq rolları dəyişib. Dəyişən başqa nüanslardı və sanki biz bu cür dəyişiklikləri qəbul etməkdə çətinlik çəkirik. Çünki biz böyük-lər birdən-birə keçmiş adlandırdığımız dövrə müasir adlandırdığımız dövrənin keçid dövrünə gəlib çıxmışıq. Uşaqlığımız və ya gəncliyimiz “keçmiş” adlandırdığımız dövrə, həyatımız daha sonrakı dövrü isə sürətlə inkişaf edən müasir dövrə təsadüf edir. Dəyişən uşaqlar deyil, zamandır, bizim davranışlarımız, dünyaya, övladlarımıza baxışlarımızdır. Belə bir nümunə göstərək - etiraf etməliyik ki, əvvəlki zamanlarda ailələrdə uşaqların fikirləri o qədər də önəmli hesab edilməzdi, ailələr övladlar üçün qərar verərdi, övladların əvəzinə fikir bildirərdi, övladların seçim azadlığı məhdudiyyətli idi və s. Lakin müasir adlandırdığımız dövrdə biz övladlarımızı daha sərbəst, azad-fikirli, öz qərarlarını verə bilən, öz fikirlərini söyləyə bilən böyümələri üçün var gücümüzlə çalışırıq. Ona görə də bəzən ailələrdə öz uşaqlığımızla müqaisə edəndə valideyn və uşaq rolunun dəyişdiyini sanırıq. Və ya müasir dövrün uşaqlarını aqressiv olduğunu müşahidə edirik. Bu onunla bağlıdır ki, zaman sürətlə inkişaf etdikcə tələbatlar da sürətlə inkişaf edir, və uşaqların valideynlərdən, valideynlərin isə uşaqlardan gözləntiləri və tələbləri daha da böyüyür. Tələblərin və gözləntilərin artması nəticəsində isə ailədaxili bir çox anlaşılmaqlıq, aqressivlik, ailədaxili mübahisələr və s. yaranır”.

Jalə FAMILQIZI